

Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2017 JÖNKÖPINGS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2018

Text: Ida Karlsson, 010-486 08 36
Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen
Eftertryck tillåtet med angivande av källa
2017-12-13

Innehåll

Sammanfattning	4
Konjunkturläget i Jönköpings län.....	6
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet.....	9
Näringsgrenar.....	13
Jord- och skogsbruk.....	14
Industri	15
Byggverksamhet	18
Privata tjänster	21
Offentliga tjänster.....	27
Befolkning och arbetskraft	30
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen.....	33
Arbetslöshetens utveckling	33
Arbetslöshetens sammansättning	35
Matchningsläget på arbetsmarknaden	41
FÖRDJUPNINGSRUTA: Inskrivna arbetslösa – uppföljning ett år senare	45
Utmaningar på länets arbetsmarknad	47
Bilagor	51
Bilaga 1. Metod och urval	51
Bilaga 2. Definitioner.....	53
Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning	54

Sammanfattning

Stark global tillväxt håller uppe trycket i ekonomin

Den synkroniserade uppgången i global ekonomi fortsätter. För första gången på tio år uppvisar samtliga OECD-länder en positiv tillväxt och världshandeln har återigen fått fart. Det starka omvärldsläget gynnar svensk industri och bidrar till en god exportefterfrågan prognosperioden ut. Dessutom fortsätter hushållen att konsumera i en god takt, i ett läge med hög sysselsättning och låga räntor. Byggkonjunkturer är fortsatt stark, även om ett ökat utbud av bostäder och oro på bostadsmarknaden med i nuläget fallande priser och tuffare amorteringskrav, bidrar till en mer dämpad tillväxttakt. Den offentliga konsumtionen förblir hög till följd av en expansiv finanspolitik, snabbt växande befolkning och demografiska förändringar med fler yngre och äldre i befolkningen.

Den ökade efterfrågan på exportmarknaden, i kombination med en fortsatt stark byggkonjunktur och god offentlig och privat konsumtion, bidrar till ett fortsatt starkt konjunkturläge i Jönköpings län under 2018. Det positiva konjunkturläget skapar höga efterfrågeförväntningar i samtliga branscher – Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet uppvisar det starkaste läget på sju år. Sysselsättningen har ökat väldigt snabbt de senaste åren, och även inför 2018 har länets arbetsgivare fortsatt mycket expansiva anställningsplaner.

Jobbtillväxten fortsätter i Jönköpings län

Det fortsatt starka konjunkturläget bidrar till Arbetsförmedlingens bedömning att antalet sysselsatta fortsätter att öka under prognosperioden. Mot slutet av 2018 jobbar 1 700 fler i Jönköpings län. Majoriteten av dessa kommer att vara utrikes födda. Procentuellt motsvarar siffran en jobbtillväxt på en procent, vilket är en viss dämpning jämfört med de föregående åren. Den är främst kopplad till en något lugnare tillväxttakt i länets ekonomi, men det är också den stigande bristen på arbetskraft som dämpar sysselsättningstillväxten under prognosperioden. Antalet sysselsatta väntas öka i de flesta branscher. Jobben blir fler inom såväl privata och offentliga tjänster som inom bygg och industri. Endast inom jord- och skogsbruk samt en bransch inom den privata tjänstesektorn, handeln, bedöms antalet jobb oförändrat det kommande året.

Urstark arbetsmarknad pressar ner arbetslösheten

Det mycket gynnsamma arbetsmarknadsläget pressar ner arbetslösheten i Jönköpings län ytterligare. 2017 har varit ett mycket starkt år på länets arbetsmarknad. Trots ett ovanligt högt inflöde till etableringsuppdraget under årets första månader bedöms antalet inskrivna minskat med 200 när 2017 summeras. Den positiva utvecklingen fortsätter under 2018 och arbetslösheten sjunker med ytterligare 200 personer till 10 900 inskrivna, motsvarande en arbetslöshet på 6,1 procent.

Många har fått jobb de senaste åren tack vare ett starkt arbetsmarknadsläge. Samtidigt har det goda konjunkturläget inte kommit alla till del. Antalet inskrivna som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden har ökat och utgör nu 80 procent av alla inskrivna på Arbetsförmedlingen i

Jönköpings län. Fler inskrivna har långa tider utan arbete och arbetslösheten är hög för korttidsutbildade och utrikes födda. Särskilt svår är situation för utomeuropeiskt födda – framförallt utomeuropeiskt födda kvinnor – med kort utbildningsbakgrund. I ett läge med stark jobbtillväxt är bristen på utbildad arbetskraft är högre än någonsin, vilket försvårar matchningsarbetet på länets arbetsmarknad det kommande året.

Tre utmaningar på länets under 2018

Att få till en fungerande matchning är en knäckfråga på länets arbetsmarknad. Obalansen mellan utbud och efterfrågan är en stor utmaning såväl för länets framtida kompetensförsörjning och ekonomiska tillväxt, som för de enskilda individer som befinner sig i eller riskerar att fastna i långa tider utan arbete. En fungerande matchning kräver en effektiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik. Det krävs kraftfulla insatser för att motivera och vägleda till studier. Det krävs också ett aktivt utvecklingsarbete från arbetsgivarnas sida, med utformning av tjänster och organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Bristen på utbildad arbetskraft har ökat kraftigt de senaste åren. Arbetsgivare efterfrågar generellt personer med minst slutförd gymnasial utbildning. Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen ökar istället antalet korttidsutbildade. Andelen inskrivna med högst förgymnasial utbildning utgör nu 40 procent av samtliga inskrivna. Dessutom visar Arbetsförmedlingens intervjuundersökning att var femte offentlig arbetsgivare och var åttonde privat de kommande fem åren behöver ersättningsrekrytera efter pensionering med personer som i huvudsak har högre utbildning och kompetens. Att i högre grad vägleda och motivera till utbildning är därför av stor vikt för länets kompetensförsörjning.

Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden blir direkt avgörande för länets jobbtillväxt under prognosperioden. I en tid när det i princip råder full sysselsättning bland inrikes födda utgör utrikes födda den stora potentialen för arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland utrikes födda är betydligt högre, vilket innebär att det är i den här gruppen den lediga arbetskraften finns. Därtill har inrikes födda redan ett mycket högt arbetskraftsdeltagande. Möjligheterna är små för ett väsentligt tillskott till arbetskraften och sysselsättningen från dem som idag valt att inte stå till arbetsmarknadens förfogande. Bland utrikes födda däremot, och bland utrikes födda kvinnor i synnerhet, är arbetskraftsdeltagandet betydligt lägre. Här finns alltså större möjligheter för ett ökat tillskott till arbetskraften och sysselsättningen i länet. Dessutom minskar den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder ökar, samtidigt som den utrikes födda ökar.

Ett fortsatt aktivt arbete med att motverka långa tider utan arbete är också av stor vikt det kommande året. Åtta av tio inskrivna har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och löper större risk att fastna i långa tider utan arbete. I tider där antalet nyinskrivna med kort utbildning och som är födda utanför Europa ökar snabbt, ökar också risken att fler fastnar i längre tider utan arbete. Vikten av utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden understryks därför återigen, liksom ett fortsatt aktivt arbete för att förhindra långtidsarbetslöshet för korttidsutbildade, funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga, och för länets unga och äldre.

Konjunkturläget i Jönköpings län

Global ekonomin växer på bred front

Den synkroniserade tillväxten i global ekonomi fortsätter. Efter en lång period med svag global tillväxt och svag utveckling av världshandeln kom under hösten 2016 signaler om en samspelt uppgång i världsekonomin. Under loppet av 2017 har dessa signaler förverkligats och förvandlats till en tydlig positiv bild av det globala konjunkturläget. För första gången på tio år uppvisar samtliga OECD-länder en positiv tillväxt och världshandeln har nu återigen fått fart efter svackan 2015 och 2016. I väst är amerikansk ekonomi fortsatt stark med en god tillväxttakt och stor optimism bland såväl företag som hushåll. Även i Eurozonen är tillväxttakten nu stark och indikatorerna tyder på en bred optimism. Bland Sveriges allra viktigaste exportländer noteras en uppväxling i den ekonomiska aktiviteten hos våra nordiska grannar, och i söder fortsätter Tyskland att leverera stabil ekonomisk tillväxt. Osäkerheten kring Brexit hämmar i viss mån tillväxten i Storbritannien, men med draghjälp av ett svagt pund och en stark global konjunktur är tillväxten fortsatt positiv.

Sammantaget är omvärldskonjunkturen starkare än på mycket länge och internationella prognosmakare skruvar successivt upp sin prognos för det kommande året. För svensk del innebär det en ökad exportefterfrågan och en förlängning av den goda konjunktur som rått de senaste åren.

Omvärldens efterfrågan håller uppe trycket i svensk ekonomi

Svensk ekonomi har sedan några år tillbaka varit mycket stark och en fortsatt positiv utveckling är att vänta under 2018. Det goda konjunkturläget i omvärlden, och framförallt i många av Sveriges viktigaste exportländer, bidrar till en ökad efterfrågan för svensk industri och förväntningar om att exporten ska vara en viktig drivkraft för svensk tillväxt prognosperioden ut. Dessutom leder den höga sysselsättningen och de låga räntorna till en stark ekonomi för svenska hushåll och möjligheter till en fortsatt god konsumtion.

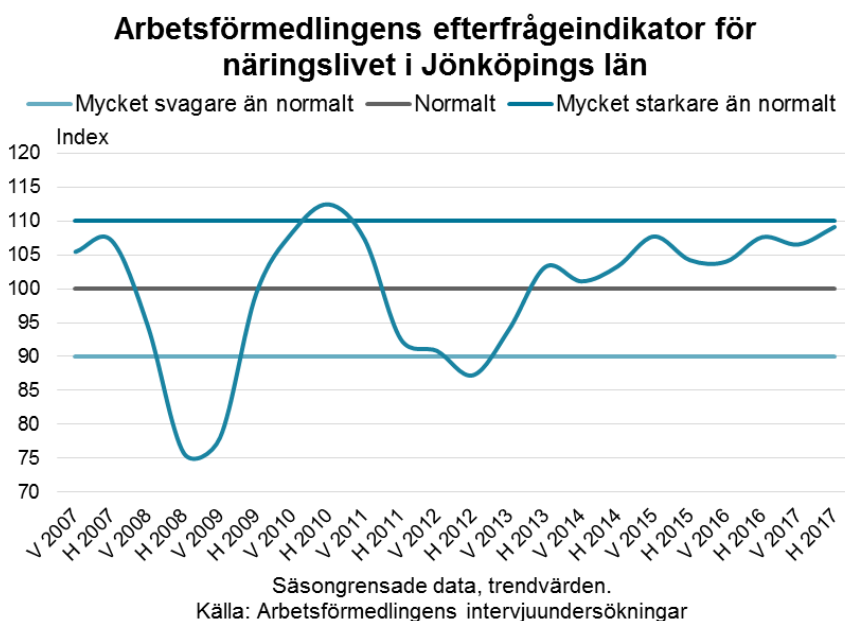
Bostadsinvesteringarna har drivit på tillväxten starkt under tidigare delen av den här konjunkturcykeln, men ser ut att minska sitt bidrag till BNP-tillväxten under 2018 – även om det historiskt sett kommer ligga på en fortsatt hög nivå. Ett ökat utbud av bostäder, i kombination med oro på bostadsmarknaden med i nuläget fallande priser och tuffare amorteringskrav, bidrar till att tillväxttakten för bostadsbyggandet väntas bromsa in. Här finns också en uppenbar risk för hushållskonsumtionen. Hushållen är högt belånade och ett kraftigt fall i priserna på bostäder skulle kunna leda till att mer pengar går till amorteringar och mindre till konsumtion. Det ska dock tilläggas att hushållens sparande varit högt under en tid och att de därmed har en viss buffert för denna typ av händelser. Arbetsförmedlingens huvudscenario är att hushållens konsumtion kommer vara fortsatt god även under 2018.

Även den offentliga konsumtionens bidrag till BNP-tillväxten bedöms minska under 2017-2018 i jämförelse med de senaste åren. Tillväxten i den offentliga konsumtionen har ökat kraftigt de senaste åren i samband med det höga flyktingmottagandet. Nu när asylansökningarna fallit till

en bråkdel av vad de var under rekordhösten 2015, bedöms bidraget till BNP-tillväxten bli betydligt mindre. En expansiv finanspolitik i kombination med en fortsatt växande befolkning och den demografiska utvecklingen, där antalet yngre och äldre i befolkningen ökar, gör ändå att den offentliga konsumtionen kommer ligga på en fortsatt hög nivå under 2018.

Den starka konjunkturen biter sig fast i Jönköpings län

Den ökade efterfrågan på exportmarknaden, i kombination med en fortsatt stark byggkonjunktur och god offentlig och privat konsumtion, bidrar till ett fortsatt starkt konjunkturläge i Jönköpings län under 2018. Efterfrågeförväntningarna har legat över det historiska genomsnittet ända sen 2013 och höstens undersökning visar att förväntningarna fått ytterligare en skjuts uppåt. Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet ligger nu på nivåer som är mycket starkare än normalt och de högsta på sju år.

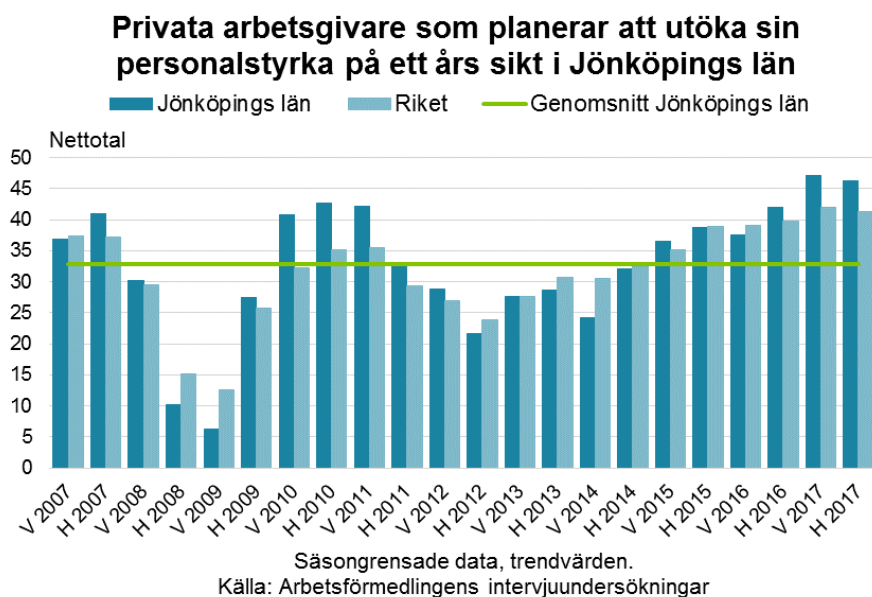

Resultaten av hösten intervjuundersökning visar att konjunkturen har utvecklats mycket starkt i Jönköpings län det senaste halvåret. En majoritet av företagen inom samtliga näringsgrenar uppger att efterfrågan på deras varor och tjänster har ökat de senaste sex månaderna. Inom länets största bransch, industrin, uppgav sju av tio företag att efterfrågan utvecklats positivt. Det är den starkaste utvecklingen som Arbetsförmedlingens undersökning uppmätt på sju år.

Inför de kommande sex månaderna bidrar samtliga näringsgrenar och branscher till de positiva efterfrågeförväntningarna. Här sticker byggbranschen ut särskilt och uppvisar de högsta förväntningarna sen 2010. Industrin visar på en marginell dämpning sen i våras, men fortsatt på ett mycket starkare läge än normalt. Inom den privata tjänstesektorn förstärks förväntningarna ytterligare från de redan höga nivåer som hållit i sig de senaste tre åren.

Höga anställningsplaner i Jönköpings län

De höga efterfrågeförväntningarna inom samtliga branscher bidrar till mycket höga anställningsplaner i Jönköpings län. Resultaten visar på de näst högsta anställningsplanerna någonsin uppmätta i Arbetsförmedlingens undersökning, och är en marginell dämpning sen vårens rekordnoteringar. Därtill är nettotalet för andelen företag som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt märkbart högre än rikets. Historiskt sett är detta en vanlig utveckling under konjunkturtoppar och visar på länets konjunkturkänslighet.

Anställningsplanerna är expansiva och ligger över det historiska genomsnittet inom såväl industri och bygg som inom den privata tjänstenäringen. En anledning till den starka utvecklingen i länet är det positiva konjunkturläget för länets största bransch, industrin. Antalet förvärvsarbetande inom industrin har minskat trendmässigt under flera decennier. Att en majoritet av företagen nu planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt bidrar därför starkt till de upptrissade anställningsplanerna i länet.

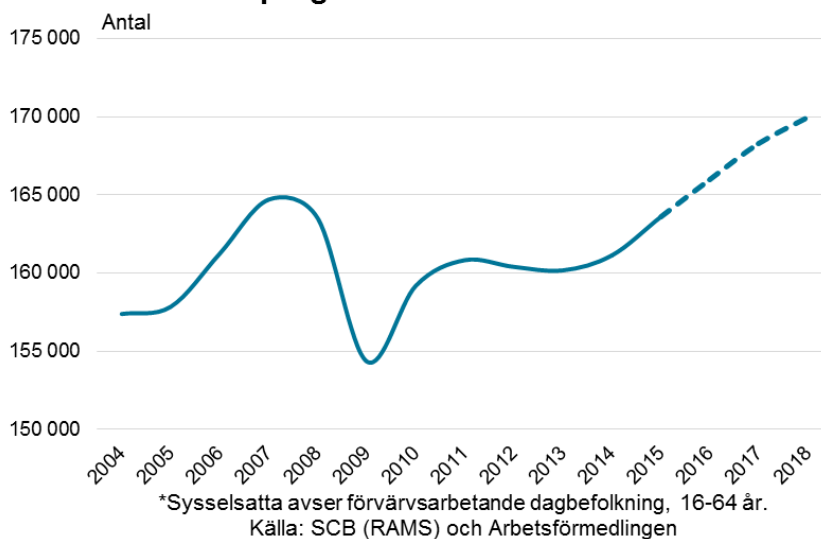
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Sysselsättningen fortsätter att öka

När 2017 summeras bedömer Arbetsförmedlingen att antalet förvärvsarbetande har ökat med 2 300 personer i Jönköpings län. Under 2018 bedöms tillväxttakten avta men vara fortsatt stark, och antalet sysselsatta öka med 1 700 personer. Procentuellt innebär det en ökning med 1,4 procent 2017 och 1,0 2018. Att tillväxttakten bedöms bli lägre under 2018 är främst kopplat till en något lugnare tillväxttakt i länets ekonomi, men också till den stigande bristen på arbetskraft som hämmar sysselsättningstillväxten under prognosperioden.

Det starka konjunkturläget i Jönköpings län de senaste åren har gjort att sysselsättningen har utvecklats i en mycket stark takt. En snabb befolkningsökning, hög privat och offentlig konsumtion samt ett kraftigt ökat bostadsbyggande har bidragit till utvecklingen. Alla tecken tyder på att 2018 kommer fortlöpa i samma positiva anda. Fortsatt köpstarka hushåll, en ökad global efterfrågan, fortsatt stora bygginvesteringar och en demografisk utveckling som ökar behoven av personal inom offentlig sektor är några av de faktorer som tillsammans bidrar till jobbtillväxten.

**Sysselsatta* 16-64 år i Jönköpings län
prognos för 2016 - 2018**

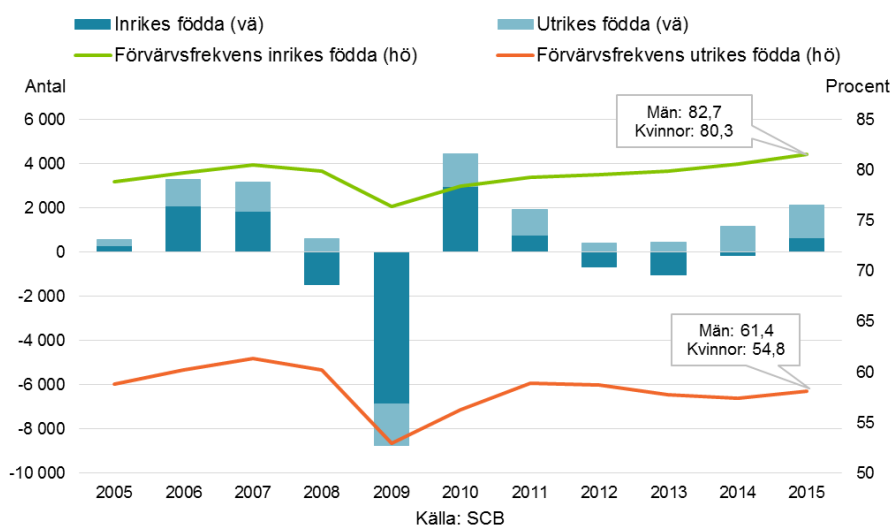

Personalbehovet är stort i de flesta branscher och verksamhetsområden. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet förvärvsarbetande blir fler, inom såväl privata och offentliga tjänster som inom bygg och industri, under prognosperioden. Endast inom jord- och skog samt en bransch inom den privata tjänstesektorn, handeln, bedöms antalet jobb vara oförändrat under prognosperioden.

Sysselsättningstillväxten drivs av utrikes födda

Större delen av de nya jobben som skapas under prognosperioden kommer gå till utrikes födda. Under perioden 2012-2014 drevs sysselsättningsökningen i Jönköping helt av att utrikes födda fick jobb, och 2015 gick två av tre nya jobb till utrikes födda. Arbetsförmedlingen förväntar sig en liknande utveckling under 2018, då större delen av sysselsättningstillväxten bedöms komma från utrikes födda.

Förvärvsarbetande 16-64 år, förändring per år och förvärvsfrekvens, Jönköpings län

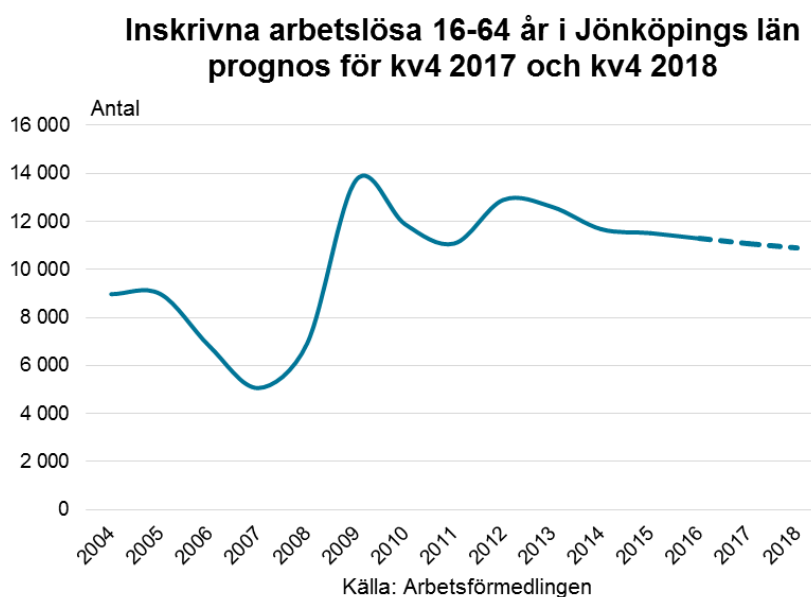

Att majoriteten av de nya jobben väntas gå till utrikes födda beror dels på att den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder minskar, dels på att arbetskraftsdeltagandet och förvärvsfrekvensen bland inrikes födda redan ligger på mycket höga nivåer och har små förutsättningar att öka mer. Det lediga arbetskraftsutbudet bland inrikes födda är så lågt att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen.

Bland utrikes födda däremot ökar befolkningen i arbetsför ålder snabbt och bidrar därför med större delen av arbetskraftstillskottet under prognosperioden. Utöver detta är såväl arbetskraftsdeltagandet som förvärvsfrekvensen lägre än för inrikes födda, vilket innebär större möjligheter att bidra till en ökad arbetskraft och sysselsättning under det kommande året. Allra lägst är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor, varför de största möjligheterna för ett ökat tillskott till arbetskraften och en ökad sysselsättning finns i denna grupp. Därtill är det lediga arbetskraftsutbudet bland utrikes födda, det vill säga arbetslösheten, betydligt högre än för inrikes födda vilket innebär att det främst är här potentialen för arbetsmarknaden finns under prognosperioden.

Urstark arbetsmarknad pressar ner arbetslösheten

En urstark arbetsmarknad gör att Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten kommer ha sjunkit med 200 inskrivna när 2017 summeras. Detta trots ett ovanligt högt inflöde till etableringsuppdraget under inledningen av året. Under 2018 bedöms arbetslösheten sjunka med ytterligare 200 personer. Sammantaget innebär det att arbetslösheten landar på 6,3 procent, motsvarande 11 100 inskrivna, fjärde kvartalet 2017. Under 2018 sjunker antalet inskrivna till 10 900, vilket motsvarar en arbetslöshet på 6,1 procent av den registerbaserade arbetskraften.

Antalet inskrivna arbetslösa i Jönköpings län har minskat på årsbasis ända sen 2013. Under inledningen av 2017 bröts trenden i samband med ett ovanligt högt inflöde av nyanlända till etableringsuppdraget, och antalet inskrivna steg under några månaders tid. Sedan i somras har inflödet till etableringen minskat, och i kombination med en mycket stark arbetsmarknadsutveckling har det inneburit att arbetslösheten återigen minskar i en snabb takt. På helårsbasis för 2017 har arbetslösheten sjunkit med 200 inskrivna i jämförelse med 2016. Höstens intervjuundersökning vittnar om en fortsatt god konjunktur och stark arbetsmarknad och Arbetsförmedlingen bedömer att den positiva utvecklingen av arbetslösheten kommer hålla i sig prognosperioden ut.

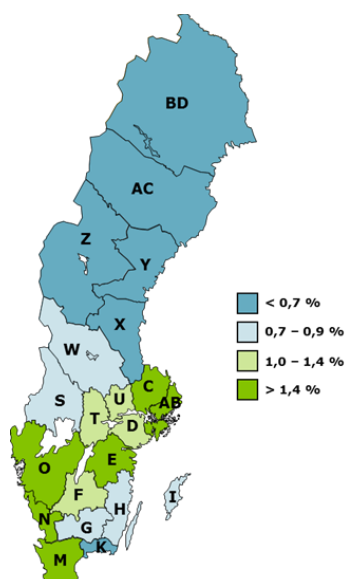
Stora regionala skillnader

Som kartorna nedan visar varierar utvecklingen av sysselsättning och arbetslöshet mellan olika delar av landet under prognosperioden. Ungefär 70 procent av de nya jobben 2018 bedöms skapas i de tre storstadslänen Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Därtill förväntas sysselsättningstillväxten vara särskilt stark i Halland, Östergötland och Uppsala län. I Jönköpings län förväntas sysselsättningen öka med 1,0 procent till fjärde kvartalet 2018. Sysselsättningstillväxten är därmed något lägre än i riket som helhet men stark i förhållande till många andra län. För

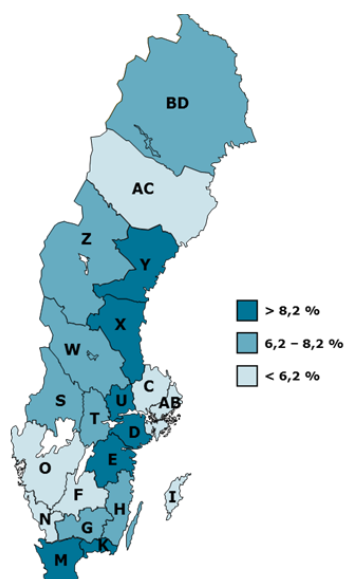
de övriga smålandslänen, Kalmar och Kronoberg, kommer sysselsättningen att växa något långsammare.

Arbetslöshetsnivåerna skiljer sig normalt sett åt mellan länen i Sverige och så kommer att vara fallet även framöver. Jönköpings län har en förhållandevis låg arbetslöshet och tillhör de län som har en lägre arbetslöshetsnivå än riket. Arbetsförmedlingen bedömer att Jönköpings län kommer ha en arbetslöshet som ligger på 6,1 procent vid utgången av 2018, vilket är en minskning med 0,2 procentenheter från slutet av 2017. Jönköping kommer därmed även fortsättningsvis ha lägre arbetslöshet än riket och de övriga smålandslänen Kalmar och Kronoberg.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16-64 år) mellan kvartal 4 2017 och kvartal 4 2018

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2018

AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrbottn

Näringsgrenar

Det bästa sättet att karaktärisera Jönköpings län är att det är industrilant. Inget annat län i Sverige har högre andel förvärvsarbete inom industrin. Samtidigt är andelen förvärvsarbete inom bygg samt privata och offentliga tjänster lägre än i riket. Faktum är att Jönköpings län har de minsta andelarna förvärvsarbete i hela landet inom bygg, finansiell verksamhet och företagstjänster, personlig och kulturella tjänster samt utbildning. Även hotell och restaurang samt offentlig förvaltning och försvar är förhållandevis små branscher i länet. Endast två län har mindre andelar förvärvsarbete inom dessa områden. Transport är däremot en annan bransch som karaktäriserar Jönköpings län. Länet är ett logistikcentrum och har Sveriges högsta andel förvärvsarbete i branschen.

Inom länet är variationerna i branschstrukturen stora. Länet innehåller såväl storstad som mindre orter och landsbygd, vilket påverkar branschstrukturen. En mer detaljerad beskrivning av variationerna inom länet finns under respektive branschrubrik.

**Förvärvsarbete dagbefolkning 16-64 år
i Jönköpings län, 2015**

Källa: SCB, Rams

Höstens prognosundersökning ger en positiv bild av konjunkturläget i länet. Företagen inom privat sektor har höga förväntningar på efterfrågan på varor och tjänster framöver samtidigt som befolkningen fortsätter växa, vilket ger en ökad efterfrågan av offentligt finansierade tjänster. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet förvärvsarbete ökar i de flesta branscher under prognosperioden. Jobben blir fler inom såväl privata och offentliga tjänster som bygg och industri.

Jord- och skogsbruk

Antalet förvärvsarbetande 16-64 år som har sin huvudsakliga sysselsättning inom jord- och skogsbruk i Jönköpings län uppgår till knappt 3 000 personer, och motsvarar 1,8 procent av de förvärvsarbetande i länet. Det är en högre andel än i riket, där förvärvsarbetande inom dessa näringar uppgår till 1,4 procent. Inom länet finns dock en stor spridning mellan kommunerna. Från 6,9 procent av arbetstillfällena i Aneby, till under 1 procent i Jönköping och Gnosjö. Branschen är klassiskt mansdominerad. 2015 var 81 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16-64 år män.

Bättre tider för länets jord- och skogsbruksföretag

Höstens intervjuundersökning visar på en positiv efterfrågeutveckling för länets jord- och skogsbruksföretag. En majoritet av företagen anger att efterfrågan har ökat de senaste sex månaderna, vilket är en förbättring i jämförelse med tidigare år. Företagen inom branschen visar på god tillförsikt även inför inledningen av 2018, då efterfrågeförväntningarna är högre än vanligt. På lite längre sikt, sex till tolv månader, visar undersökningen däremot på en viss dämpning i efterfrågeförväntningarna även om de är fortsatt positiva.

Oförändrad sysselsättning inom jord- och skog

I hösten undersökning anger en majoritet av de tillfrågade företagen inom jord- och skogsbruk att antalet anställda har ökat under det senaste året. Tittar man på anställningsplanerna inför det kommande året är de däremot mer återhållsamma. Urvalet i Arbetsförmedlingens undersökning för denna del av arbetsmarknaden är begränsad. Dessutom ingår inte företag med färre än fem anställda, vilket är vanligt inom jord- och skogsbruket. Det går därför inte tolka resultaten i undersökningen rakt av, utan en helhetsbedömning av såväl svaren från de tillfrågade företagen som utvecklingen för de mindre företagen måste göras.

Antalet sysselsatta inom jord och skog har minskat under flera årtionden. Bara sedan 2010 har antalet sysselsatta minskat med 10 procent, eller motsvarande 300 personer. En hög medelålder bland de yrkesverksamma, periodvis svag lönsamhet och höga trösklar in på arbetsmarknaden är delförklaringar till den svaga sysselsättningsutvecklingen. Under hösten har det kommit signaler om en förbättrad situation för företagen som är verksamma inom jord- och skog. Enligt Lantbrukarbarometern är lönsamheten inom jordbruket bättre än på många år, och en prognos från Skogsindustrierna vittnar om ökad svensk produktion av papper, massa och trävaror, vilket bör innebära hög efterfrågan på virke.^{1,2} Det ovanligt gynnsamma läget, i kombination med signalerna från intervjuundersökningen, gör att Arbetsförmedlingen bedömer att antalet förvärvsarbetande i jord- och skog kommer vara oförändrat mot slutet av 2018.

Trots att det är vanligt med enmansföretag och att antalet förvärvsarbetande minskat historiskt sett, kan det vara svårt att rekrytera vissa kompetenser för de företag som vill anställa. I jämförelse med andra branscher är dock andelen företag som upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna förhållandevis liten.

¹ Lantbrukarbarometern 2017 höstsiffror, LRF Konsult/Swedbank och Sparbankerna

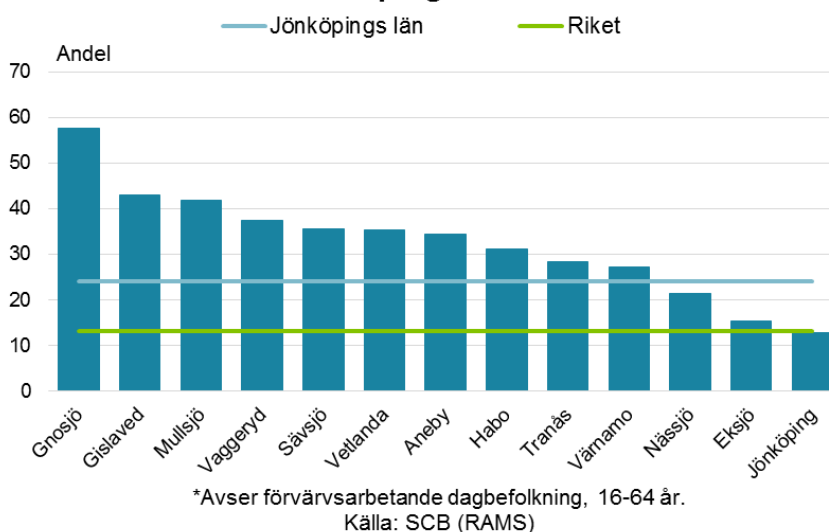
² Så går det för skogsindustrin, Skogsindustrierna, september 2017

Industri

Jönköping är ett industrilän där nästan var fjärde sysselsatt arbetar i ett industriföretag. Det är den högsta andelen för ett enskilt län i Sverige. För riket som helhet uppgår andelen förvärvsarbete inom industrin till 13 procent och i storstadsregionerna ännu färre. Tillsammans med de övriga Smålandslänen och Blekinge utgör Jönköpings län en del av ett industrikluster. I Blekinge, Kalmar och Kronobergs län är andelen industrisysselsatta också väsentligt högre än i riket som helhet. I dessa tre län återfinns omkring var femte arbetstillfälle inom industrin. Branschen är mansdominerad då 74 procent av de förvärvsarbetande i Jönköpings län är män.

12 av 13 kommuner i länet har högre andel förvärvsarbete inom industri än riket som helhet. Sju kommuner; Gnosjö, Gislaved, Mullsjö, Vaggeryd, Sävsjö, Vetlanda och Aneby återfinns bland topp 30 kommuner i Sverige med högst industrisysselsättning. Samtidigt är de lokala variationerna stora, som diagrammet nedan visar. I länet finns Gnosjö, som är den kommun i Sverige som har högst andel förvärvsarbete inom industrin (58 procent), medan Jönköpings kommun har en andel strax under 13 procent, vilket är i nivå med andra städer av Jönköpings storlek och strax under snittet för riket.

Andel förvärvsarbetande* inom industrin per kommun i Jönköpings län 2015

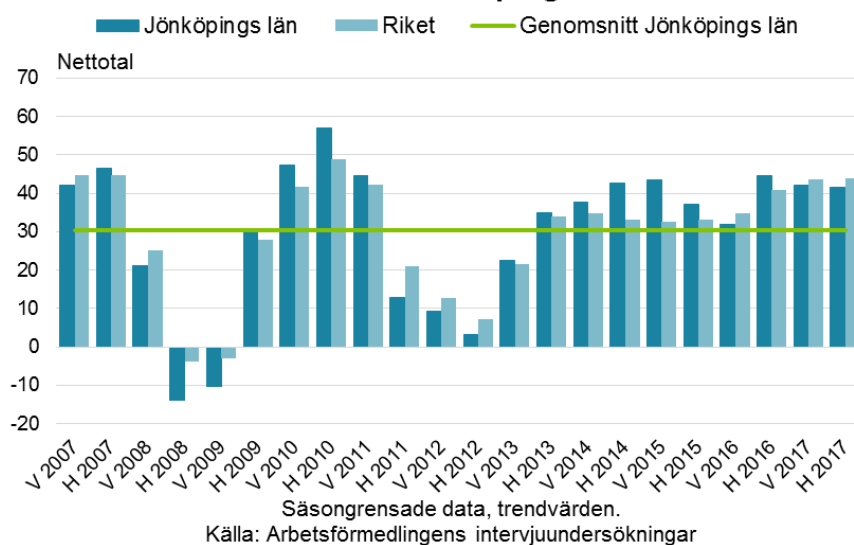
De delbranscher inom industrin som sysselsätter flest personer i länet är tillverkning av metallvaror och maskiner. Metallindustrin sysselsätter nästan 9 000 personer och maskinindustrin över 7 000 personer. Länet har även förhållandevis många sysselsatta inom trävaruindustrin, närmare bestämt 4 300 personer. Utmärkande är också att länet har en stor andel sysselsatta inom tillverkning av gummi- och plastvaror; över 3 500 personer.

Stark omvärld stärker länets industri

Under hösten 2016 började världsekonomin äntligen visa tecken på en synkroniserad uppgång efter en lång period av låg tillväxt och vikande världshandel i spåren av finanskrisen. Det industritunga Jönköpings län fick tidig del av konjunkturuppgången och efterfrågeförväntningarna

stärktes rejält. Under loppet av 2017 har den ljusa bilden av omvärldsekonomin förstärkts och exportefterfrågan ökat, vilket i kombination med en fortsatt hög inhemsk efterfrågan fått positiva effekter för industrin i Jönköpings län. I höstens undersökning svarade nästan sju av tio tillfrågade industriföretag att efterfrågan ökat de senaste sex månaderna. Det är den högsta andelen på över tio år. Tillväxten är bred då det positiva stämningläget går att härleda till samtliga av de vanligaste delbranscherna inom industrin i länet.

Förväntningsläget inom industrin för kommande sex månader i Jönköpings län

Den synkroniserade uppgången i omvärldsekonomin bedöms hålla i sig under hela 2018. Tillammans med en fortsatt stark inhemsk efterfrågan innebär det att det starka konjunkturläget för industrin i Jönköping håller i sig prognosperioden ut. Industriföretagen har positiva efterfrågeförväntningar även på sex och tolv månaders sikt, om än något dämpade i jämförelse med i våras och förra hösten.

Industrisysselsättning ökar för fjärde året i rad

Industrin är en bransch som historiskt sett har haft en negativ sysselsättningsutveckling, i såväl Jönköpings län som i riket. Att antalet förvärvsarbetande (16-64 år) ökade med 1 procent inom industrin i Jönköpings län under 2015 var därför ett trendbrott. Det förbättrade efterfrågeläget gör att Arbetsförmedlingen bedömer att detta är en utveckling som fortsatt sen dess. I höstens undersökning uppgav fyra av tio industriföretag att antalet anställda ökat de senaste sex månaderna.

De positiva framtidsutsikterna gör att Arbetsförmedlingen bedömer att antalet sysselsatta inom industrin kommer fortsätta öka under 2018. Över fem av tio industriarbetsgivare uppgav i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning att de planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt, vilket är anställningsplaner långt över det normala. Ytterligare tecken på rekryteringsbehovet är att kapacitetsutnyttjandet är något högre än vanligt. 77 procent av industriföretagen

kan inte utöka produktion mer än tio procent innan man måste rekrytera. Nästan vart fjärde kan inte utöka produktion alls.

Industrin är en bransch där det är vanligt att möta tillfälliga uppgångar i efterfrågan genom att vända sig till bemanningsföretag. Av den anledningen har även antalet industrissysselsatta som tillhör bemanningsföretag ökat de senaste åren. Dessa företag hör i regel till den privata tjänstenäringen, vilket betyder att den goda konjunkturen för industrin har haft positiva effekter på sysselsättningen även inom den näringsgrenen.

I höstens intervjuundersökning har det framkommit tecken på att industriarbetsgivarna har som ambition att minska andelen anställda via bemanning i förhållande till andelen som är anställda direkt av företagen. Det signalerar en stark tilltro till en fortsatt hög efterfrågan och är ytterligare ett tecken på att den goda industrikonjunkturen kommer att hålla i sig. Intervjusvaren tyder dock på att det fortfarande kommer vara relativt många anställda via bemanningsföretag under prognosperioden.

Bristen på personal kan hämma företagens tillväxt

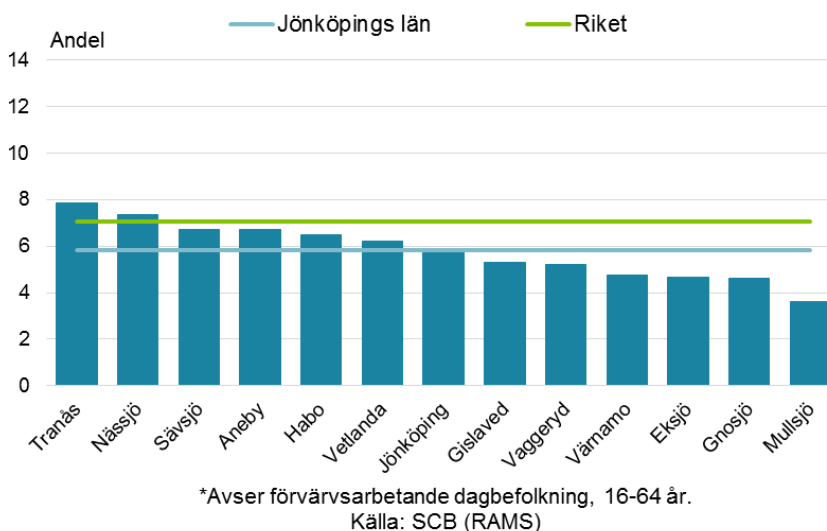
Den upplevda bristen på personal tilltar inom industrin. I höstens intervjuundersökning uppgav 42 procent av arbetsgivarna att de upplevt svårigheter att hitta personal vid rekryteringar de senaste sex månaderna. Det är den högsta nivån sen finanskrisen. Inom industrin är det personer med specifika kompetenser och erfarenheter som är svårast att hitta. Utebliven rekrytering av nyckelpersoner kan hämma företagens tillväxt. Bekymmersamt är därför att vart fjärde industriföretag som upplevt brist de senaste sex månaderna inte har lyckats rekrytera alls till de utlysta tjänsterna. Andra vanliga konsekvenser av bristen är att det tar längre tid än normalt att rekrytera och att man får sänka kraven på utbildning och yrkeserfarenhet.

Rekryteringssvårigheterna får konsekvenser inte bara för rekryteringsprocesserna, utan också för den dagliga verksamheten på industriföretagen. De vanligaste konsekvenserna är att befintlig personal får arbeta mer, samt att vända sig till bemanningsföretag för få tag på personal. En annan konsekvens av rekryteringsproblemen som blivit vanligare de senaste åren är att företagen tvingas tacka nej till ordrar. Det är en allvarlig konsekvens som tyder på att rekryteringssvårigheterna faktiskt hämmar företagens tillväxt, en oroande utveckling i Sveriges mest industri-tunga län. Trots detta är det fortfarande en ytterst liten andel företag som anger att de funderar på att flytta verksamheten utomlands på grund av bristen på arbetskraft med rätt kompetens.

Byggverksamhet

Det arbetar drygt 9 500 personer inom byggsektorn i Jönköpings län, vilket motsvarar 5,8 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16-64 år. Det är den lägsta andelen i hela Sverige – i inget annat län jobbar färre personer inom byggbranschen. Byggbranschen är tydligt mansdominerad då hela 93 procent av de förvärvsarbetande i Jönköpings län utgörs av män.

Andel förvärvsarbetande* inom byggverksamhet per kommun i Jönköpings län 2015

Hur stor andel av de förvärvsarbetande som arbetar i branschen varierar mellan länets kommuner, vilket illustreras i ovanstående diagram. Störst andel har Nässjö tätt följt av Tranås. I dessa kommuner är andelen förvärvsarbetande inom byggbranschen högre än riksgenomsnittet. Samtidigt har de industritunga kommunerna Gnosjö och Mullsjö förhållandevis låga andelar jämfört med både länets och rikets genomsnitt. Mullsjö är den kommun i Sverige som har den femte lägsta andelen sysselsatta inom bygg.

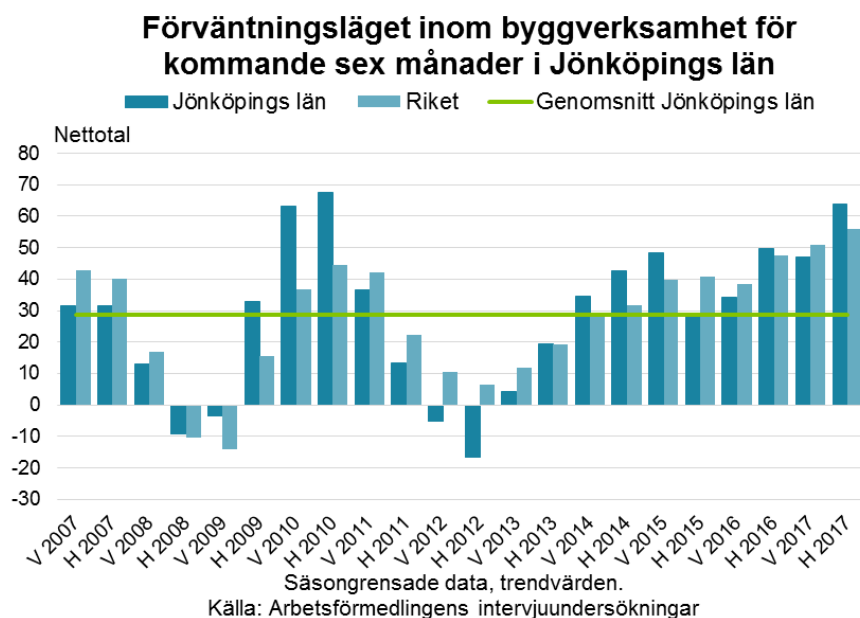
Starkaste efterfrågeförväntningarna på sju år

Byggkonjunkturen har utvecklats starkt i Jönköpings län de senaste åren och stämningläget är fortsatt mycket positivt. En klar majoritet av företagen uppger att efterfrågan har ökat det senaste halvåret. Efterfrågeförväntningarna för de kommande sex månaderna har stärkts betydligt sen vårens undersökning och ligger nu på de högsta nivåerna sen hösten 2010, som illustreras i diagrammet nedan.

Det är framför allt bostadsbyggandet som drivit på tillväxten i Jönköpings län de senaste två åren, då antalet påbörjade bostäder har ökat kraftigt. 2016 påbörjades byggandet av nästan 1 500 nya bostäder, vilket kan jämföras med knappt 900 under 2015. Den starka utvecklingen har hållit i sig under inledningen av 2017, och bara under årets två första kvartal har byggandet av över 900 nya bostäder påbörjats.³ Mycket tyder därför på att 2017 totalt sett blir ett mycket starkt år för byggbranschen i Jönköpings län. De höga efterfrågeförväntningarna som visas i

³ Sveriges Byggindustrier, <https://prognos.sverigesbyggindustrier.se/>, 2017-11-20

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning tyder också på att detta håller i sig under inledningen av 2018.

På lite längre sikt finns tecken på att den starka utvecklingen av byggandet bromsar in då tillväxttakten i bostadsinvesteringarna dämpas. I Arbetsförmedlingens intervjuundersökning tror en majoritet av byggföretagen på en oförändrad efterfrågan på sex till tolv månaders sikt. Ett ökat utbud av bostäder, i kombination med oro på bostadsmarknaden med i nuläget fallande priser och tuffare amorteringskrav, bidrar till att tillväxttakten för bostadsbyggandet väntas bromsa in under 2018. Det betyder dock inte att byggföretagen i länet har lite att göra under 2018. Tvärtom väntas det bli ett starkt år för byggbranschen även om ordertillväxten avtar. Dels finns det många redan påbörjade byggprojekt som ska slutföras och dels anger byggföretagen i intervjuundersökningen att de har väntande ordrar som sträcker sig ända in i 2019.

Antalet sysselsatta inom bygg fortsätter att öka

I takt med att byggkonjunkturen förstärkts de senaste åren har också antalet sysselsatta inom branschen ökat. 2015 ökade antalet förvärvsarbetande (16-64 år) med 2,4 procent och enligt Arbetsförmedlingens bedömning har antalet förvärvsarbetande fortsatt stiga i en snabb takt under 2016 och 2017. I höstens undersökning uppgav mer än 40 procent av företagen att antalet anställda har ökat under det senaste året.

Arbetsförmedlingens bedömning är att antalet sysselsatta inom bygg och anläggning fortsätter att öka under 2018, om än i en långsammare takt än under 2015-2017. Drygt 40 procent av arbetsgivarna planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt. Det är en något lägre andel än i de föregående tre intervjuundersökningarna. Istället ökar andelen företag som bedömer sin personalstyrka oförändrad det kommande året.

Att tillväxttakten av antalet sysselsatta bedöms avta under 2018 beror dels på att produktions-tillväxt i branschen inte förväntas vara lika stark som tidigare, dels på att den upplevda bristen

på personal är hög. I höstens intervjuundersökning framgick det att över hälften av företagen verksamma inom byggbranschen i Jönköpings län upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna. Detta är historiskt sett en mycket hög andel. Ett ytterligare tecken på den ansträngda situationen är det höga kapacitetsutnyttjandet i branschen. 86 procent av företagen uppger att de inte kan utöka sin personalstyrka mer än 5 procent innan rekrytering. Mer än sex av tio företag kan inte utöka produktionen alls.

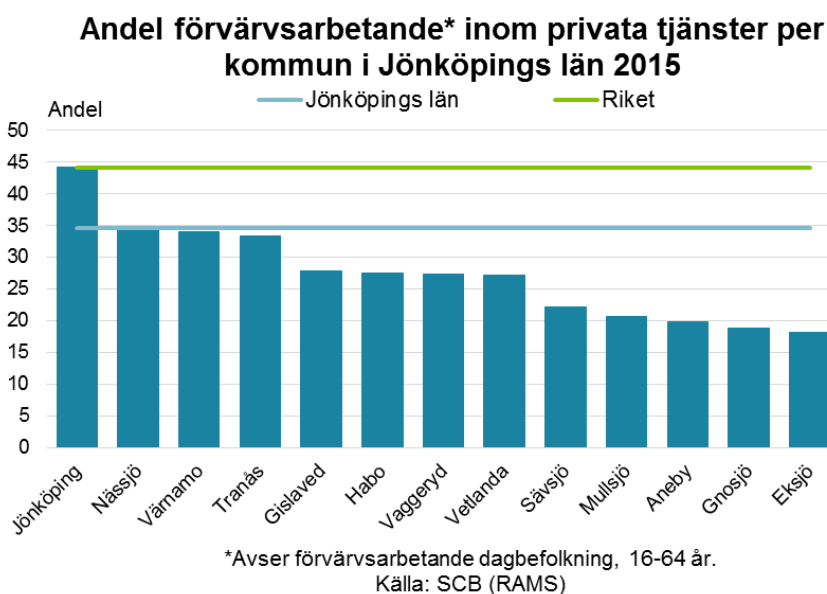
Arbetskraftsbristen bromsar byggandet

Svårigheterna att hitta personal med rätt kompetens påverkar såväl företagens rekryteringsprocesser som deras verksamhet. För själva rekryteringsprocessen är den vanligaste konsekvensen att företagen inte lyckats rekrytera alls; nästan sex av tio företag som upplevt brist svarade detta i höstens undersökning. Det är också vanligt att det tar längre tid än normalt att rekrytera, något som hälften av företagen med rekryteringssvårigheter upplevt.

Den vanligaste konsekvensen för verksamheten är att den befintliga personalen får arbeta mer. Över 80 procent av arbetsgivarna anger att rekryteringssvårigheterna resulterat i detta de senaste sex månaderna. En annan allvarlig konsekvens som påverkar hela branschens produktions-tillväxt är att företagen tvingas tacka nej till ordrar. Hälften av alla tillfrågade arbetsgivare som upplevt brist de senaste sex månaderna uppger att de varit tvungna att tacka nej. Därmed hämmar bristen på arbetskraft med rätt kompetens inte bara ökningen i antalet sysselsatta, utan också byggtillväxten i länet.

Privata tjänster

Till den privata tjänstesektorn räknas branscherna handel, transport, hotell och restaurang, information och kommunikation, finansiell verksamhet och företagstjänster samt personliga och kulturella tjänster. Sammantaget sysselsätter dessa branscher runt 56 000 personer i Jönköpings län, vilket innebär att 35 procent av arbetstillfällena återfinns inom den privata tjänstesektorn. I jämförelse med övriga Sverige är det en låg andel, bara Gävleborg, Kalmar och Blekinge län har färre sysselsatta i sektorn. I riket som helhet är motsvarande andelar 44 procent, i Stockholm närmare 60 procent. 41 procent av de förvärvsarbetande inom privata tjänster i Jönköpings län är kvinnor, och 59 procent män. Förhållandena varierar dock mellan sektorns delbranscher.

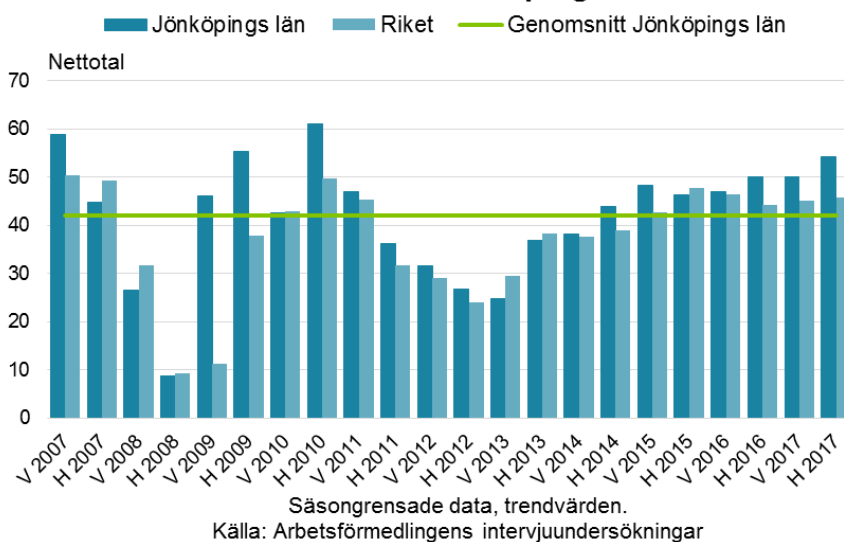

Av länets kommuner är det enbart Jönköping som ligger i nivå med riksgenomsnittet för andelen anställda inom privat tjänstesektor. Tre av länets kommuner återfinns bland de 15 kommuner i Sverige med lägst andel; Eksjö, Gnosjö och Aneby. I dessa kommuner utgör andelen mindre än 20 procent av det totala antalet förvärvsarbetande.

Starka efterfrågeförväntningar inom privata tjänster

Efterfrågeförväntningarna bland länets företag inom den privata tjänstesektorn har legat över det historiska genomsnittet ända sen hösten 2014. Nu visar höstens intervjuundersökning att stämningsläget har förbättrats ytterligare. Företagen anger att efterfrågan ökat mer än normalt de senaste sex månaderna och har höga förväntningar inför de kommande sex och tolv månaderna. Efterfrågeförväntningarna inför det kommande året är positiva i samtliga av den privata tjänstesektorns branscher.

Förväntningsläget inom privata tjänster för kommande sex månader i Jönköpings län

Den positiva utvecklingen inom privata tjänster kan förklaras av flera olika faktorer. En god konjunktur i andra branscher, såsom industri och bygg, har positiva effekter även inom den privata tjänstenäringen, exempelvis för företag verksamma inom transport och företagstjänster. Dessutom påverkar hushållens konsumtion näringsgrenen. Befolkningen i länet har ökat snabbt de senaste åren, vilket genererat ett utökat kundunderlag. Därtill är sysselsättning relativt hög och räntorna låga, vilket innebär att hushållen har förhållandevis god ekonomi och goda möjligheter för konsumtion.

Mycket talar för att det gynnsamma läget för den privata tjänstesektorn kommer att hålla i sig även under 2018. Så är fallet inom industrin och även inom byggbranschen, även om tillväxttakten avtar i jämförelse med de föregående åren. Länets sysselsättning bedöms öka ytterligare vilket ger förutsättningar för ökad konsumtion. Däremot kan utvecklingen på bostadsmarknaden påverka hushållens konsumtion. Hushållen är högt belånade och ett kraftigt fall i priserna på bostäder skulle kunna leda till att mer pengar avsätts till amorteringar och mindre till konsumtion. Ytterligare amorteringskrav kan också påverka, men enligt Finansinspektionen kommer det främst beröra hushåll i storstäderna. Det ska också tilläggas att hushållens sparande varit högt under en tid och att de därmed har en viss buffert för ett eventuellt boprisfall. Arbetsförmedlingens huvudscenario är att hushållens konsumtion kommer vara fortsatt god även under 2018.

God jobbtillväxt inom privata tjänster

Sysselsättningsutvecklingen för den privata tjänstesektorn har varit positiv i Jönköpings län allt sedan finanskrisen. Under perioden 2010-2015 ökade antalet förvärvsarbetande inom näringsgrenen med över 5 000 personer. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet förvärvsarbetande inom privata tjänster fortsätter öka under prognosperioden. Utvecklingen varierar dock mellan de olika branscherna. För transport, finansiell verksamhet och företagstjänster, hotell och restaurang, personliga och kulturella tjänster samt information och kommunikation förväntas en

positivt jobbtillväxt. Inom sektorns största bransch, handeln, förväntas istället en oförändrad sysselsättning. Läs mer om jobbtillväxten under respektive branschrubrik.

Arbetskraftsbristen i den privata tjänstesektorn har ökat över tid och uppgår i hösten undersökning till 39 procent. I de flesta branscher är det främst vissa kompetenser och erfarenheter som är svårrekryterade, och där rekryteringsproblemen kan påverka företagens tillväxt. Möjligheterna att utöka verksamheten utan att rekrytera varierar mycket mellan branscherna, och därmed varierar också den upplevda arbetskraftsbristen. Lägst är den inom handeln med förhållandevis stora möjligheter att sälja mer utan att rekrytera. Högst är den inom hotell och restaurang samt personliga och kulturella tjänster, där mer försäljning oftare kräver mer personalresurser. De vanligaste konsekvenserna av rekryteringsproblemen är att den befintliga personalen får arbeta mer. Var femte arbetsgivare som upplevt rekryteringssvårigheter anger att de varit tvungna att tacka nej till ordrar eller att produktionen/service minskat som följd.

Positiv framtidstro inom handeln

Handeln är den största branschen i privat tjänstesektor då den utgör 35 procent av näringsgrenen och sysselsätter nästan 20 000 personer i Jönköpings län. Antalet förvärvsarbetande inom branschen har varit i princip oförändrat det senaste decenniet. 42 procent av de förvärvsarbetande är kvinnor och 58 procent män.

Stämningsläget inom handeln är fortsatt ljust. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning visar att efterfrågan ökat strax över det normala de senaste sex månaderna. Inför framtiden visar undersökningen på fortsatt tillförsikt, då efterfrågeförväntningarna både på sex och tolv månaders sikt ligger klart över det normala.

Arbetsförmedlingen bedömer att antalet anställda inom handeln kommer vara oförändrat under 2018, trots de höga efterfrågeförväntningarna. Handeln har ett förhållandevis lågt kapacitetsutnyttjande och möjligheterna är goda att möta en ökad efterfrågan utan att rekrytera mer personal. Dessutom är det vanligt med tim- och deltidsanställningar, vilket innebär att man kan låta befintligt personal arbeta mer när försäljningen går upp.

Handeln har generellt sett inga större svårigheter att rekrytera och i höstens undersökning är dessutom den upplevda bristen på arbetskraft lägre än vanligt. Kraven på utbildning och erfarenhet är förhållandevis låga och därmed finns oftast god tillgång på arbetskraft i branschen.

Antalet jobb inom hotell och restaurang fortsätter att öka

Hotell och restaurang är en förhållandevis liten bransch som utgör ungefär 8 procent av den privata tjänstenäringen och sysselsätter 4 500 personer i Jönköpings län, varav 57 procent kvinnor och 43 procent män. Ungefär en tredjedel av de förvärvsarbetande arbetar inom hotell och annan logiverksamhet, medan de övriga två tredjedelarna arbetar inom restaurang- och caféverksamhet. Det senaste decenniet har branschen haft en tydlig positiv sysselsättningsutveckling, vilket delvis kan förklaras av att vi äter mer ute och lägger större del av vår disponibla inkomst på kaféer och restauranger. Det kan också förklaras av en förbättrad ekonomisk situation för såväl hushåll som företag.

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning som genomförts under hösten visar på en fortsatt gynnsam efterfrågeutveckling för hotell- och restaurangbranschen. Företagen anger att efterfrågan ökat mer än vanligt de senaste sex månaderna och har stor tillförsikt på efterfrågan även under det kommande året. Då branschen är tydligt säsongsbetonad är förväntningarna extra starka inför sommarhalvåret 2018.

De starka efterfrågeförväntningarna bland företagen, i kombination med förväntningar på en fortsatt god ekonomisk situation för hushåll och företag, bidrar till att Arbetsförmedlingen bedömer att antalet sysselsatta inom hotell- och restaurang kommer att fortsätta öka under 2018. Intervjuundersökningen visar också på högre anställningsplaner än vanligt inför det kommande året.

Andelen företag inom hotell- och restaurang som upplevt brist vid rekryteringar ligger på drygt 60 procent i höstens undersökning, vilket är betydligt högre än vanligt. Det kan dels förklaras av de senaste årens stora brist på kockar, men också av att det blivit något svårare än tidigare att rekrytera andra yrkeskategorier inom branschen. Anledningen är att arbetsmarknaden varit god under en längre tid och att många av dem som skulle kunna vara aktuella för de lediga tjänsterna redan har jobb. De vanligaste konsekvenserna av arbetskraftsbristen är att befintlig personal får arbeta mer och att rekryteringen tar längre tid än normalt.

Fler jobb inom personliga och kulturella tjänster

Även personliga och kulturella tjänster är en förhållandevis liten bransch i Jönköpings län och sysselsätter 5 200 personer, varav 58 procent är kvinnor och 42 procent män. Branschen innefattar flera olika typer av service- och tjänsteverksamhet inom områden såsom skönhetsvård, sport, kultur och nöje. Till branschen räknas även hushållsnära tjänster. Det tjänsteområdena har gemensamt är att de vänder sig till privatpersoner.

Intervjuundersökningen visar på ett gynnsamt efterfrågeläge. Företagen vittnar om en starkare efterfrågeutveckling än normalt de senaste sex månaderna och är optimistiska inför framtiden. Branschen påverkas starkt av hushållens ekonomi. Förväntningarna på en fortsatt god privatkonsumtion under 2018 kan förklara branschens optimism.

Hushållens goda ekonomi, de starka efterfrågeförväntningarna och positiva anställningsplaner inför det kommande året gör att Arbetsförmedlingen bedömer att antalet jobb inom personliga och kulturella tjänster kommer öka under prognosperioden. Branschen har dock ett förhållandevis lågt kapacitetsutnyttjande, så sysselsättningsökningen förväntas bli relativt liten.

Den upplevda arbetskraftsbristen har stigit något i jämförelse med tidigare undersökningar, men i förhållande till andra branscher är rekryteringsproblemen inte så påtagliga.

Högt tryck på länets transportföretag

Transportsektorn sysselsätter nästan 9 000 personer i Jönköpings län, vilket motsvarar drygt 5 procent av samtliga arbetstillfällen i länet och 16 procent av den privata tjänstesektorn. Länet är ett logistikcentrum och inget annat län i Sverige har lika stor andel förvärvsarbetande inom transport. Branschen är mansdominerad då 78 procent av de förvärvsarbetande är män. Näringen består av persontransport och godstransport, varav en majoritet av de sysselsatta jobbar med det senare.

Höstens intervjuundersökning visar på en efterfrågetillväxt inom transportbranschen som är betydligt högre än vanligt. Utfallet de senaste sex månaderna har blivit högre än vad företagen förutsåg i våras. Den starka utvecklingen inom industrin, handeln och byggbranschen förklarar det positiva läget. Inför det kommande året är företagens efterfrågeförväntningar lite mer dämpade, om än fortsatt positiva. Det är framförallt det fortsatta starka läget för tillverkningsindustrin som kommer att bidra positivt till transportbranschens tillväxt under prognosperioden.

Transportföretagen vittnar om en ökad sysselsättning i branschen de senaste sex månaderna. Även inför det kommande året ligger anställningsplanerna över det historiska genomsnittet. Med tanke på det positiva läget i övriga branscher bedömer Arbetsförmedlingen därför att antalet jobb inom transportbranschen kommer fortsätta öka i länet under prognosperioden.

I takt med att efterfrågan stigit för transportföretagen har också den upplevda arbetskraftsbristen ökat. I höstens undersökning svarade fem av tio transportföretag att de upplevt svårigheter att rekrytera det senaste halvåret. Det är högt i jämförelse med det historiska genomsnittet i branschen. Det är framförallt bristen på lastbilschaufförer som är framträdande. De vanligaste konsekvenserna är att befintlig personal får arbeta mer och att det tar längre tid är normalt att rekrytera. Det har dessutom blivit vanligare att företagen tvingas tacka nej till ordrar på grund av personalbristen. Tre av tio företag som upplevt rekryteringssvårigheter uppgav detta i höstens undersökning, vilket innebär att arbetskraftsbristen i viss mån hämmar företagets tillväxt.

Goda tider inom finansiell verksamhet och företagstjänster

Finansiell verksamhet och företagstjänster sysselsätter nästan 16 000 personer i Jönköpings län och är den näst största branschen i privat tjänstesektor. Branschen innefattar förutom finans- och företagsverksamhet, såsom personaluthyrning, verksamhet inom redovisning, marknadsföring och juridik, även fastighetsbolag, forskning och utveckling samt verksamhet vid huvudkontor. 57 procent av de förvärvsarbetande i branschen i Jönköpings län är män och 43 procent kvinnor.

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning visar på ett positivt stämningsläge i branschen. Efterfrågan har utvecklats över det normala de senaste sex månaderna och förväntningarna är optimistiska även inför det kommande året. Branschen är starkt beroende av utvecklingen i andra branscher, varför den goda konjunkturen för exempelvis tillverkningsindustrin och byggbranschen kan förklara den positiva utvecklingen.

Det som drivit jobbtillväxten inom finansiell verksamhet och företagstjänster de senaste åren har till stor del varit bemanningsföretagen. Det fortsatta positiva läget i tillverkningsindustrin och byggbranschen gör att Arbetsförmedlingen bedömer att sysselsättningen fortsätter att öka under 2018. Mycket tyder dock på att tillväxttakten kommer avta i jämförelse med de föregående åren, då arbetskraftsbristen börjar bli mer påtaglig. Fem av tio arbetsgivare uppgav att de upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna, vilket är en betydligt högre andel än normalt. Bristen innebär att vart fjärde företag med rekryteringssvårigheter varit tvungen att tacka nej till ordrar, och vart tredje har inte lyckats rekrytera alls till de utlysta tjänsterna.

IT-sektorn driver jobbtillväxten inom information och kommunikation

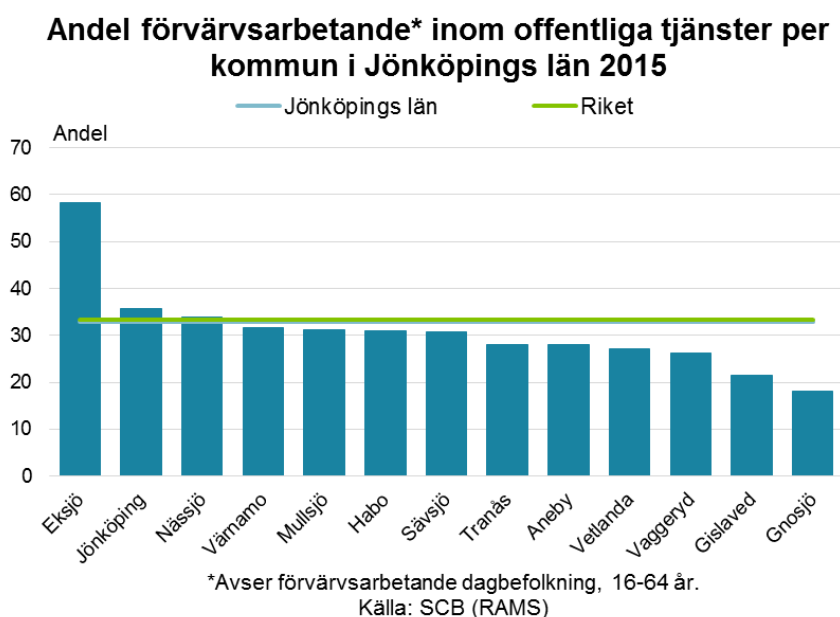
Information och kommunikation sysselsätter 2 500 personer i Jönköpings län och är därmed den minsta branschen inom privata tjänster. Branschen är tydligt mansdominerad då endast 25 procent av de yrkesverksamma är kvinnor. Branschen innefattar verksamheter inom IT samt förlags- och medieverksamhet.

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning visar på ett positivt stämningsläge i branschen. Efterfrågan har utvecklats starkt det senaste halvåret och optimismen inför 2018 är stor. Branschen vittnar om en ökad sysselsättning de senaste sex månaderna och Arbetsförmedlingen bedömer att antalet förvärvsarbetande i branschen kommer att fortsätta öka under 2018. Utvecklingen inom information och kommunikation har dock varit splittrad de senaste åren, då strukturförändringar inom förlags- och medieverksamhet inneburit personalneddragningar samtidigt som IT-sektorn expanderat i en snabb takt. Arbetsförmedlingens bedömning är att IT-sektorn fortsätter att driva jobbtillväxten under 2018.

Något som däremot hämmar branschens utveckling är bristen på personal. I hösten intervjuundersökning svarade fyra av tio företag att de upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna, av dessa uppgav över hälften att de varit tvungna att tacka nej till ordrar på grund av rekryteringssvårigheterna och fem av tio att man inte lyckats rekrytera alls. Det är främst inom IT-sektorn som bristen på arbetskraft är påtaglig och där rekryteringsproblematiken bedöms hämma branschens tillväxt.

Offentliga tjänster

Den offentliga tjänstesektorn består av verksamhetsområdena utbildning, vård och omsorg samt offentlig förvaltning. De offentligt finansierade verksamheterna kan drivas i privat eller offentlig regi. Tre av tio arbetstillfällen i Jönköpings län finns i sektorn. Det motsvarar nästan 54 000 jobb och är den näringsgren, efter privata tjänster, som sysselsätter flest människor. I jämförelse med riket som helhet är det strax under genomsnittet. Näringsgrenen är klassiskt kvinnodominerad med 78 procent kvinnliga förvärvsarbetande. Allra störst andel förvärvsarbetande kvinnor har vård och omsorg med 83 procent.

Det finns stora variationer inom länet vad gäller andelen förvärvsarbetande i offentliga tjänster. Eksjö sticker ut ordentligt med den största andelen bland alla kommuner i Sverige – närmare sex av tio jobb finns i sektorn. Anledningen till detta är dels att försvaret har ett stort antal anställda i kommunen, dels att det finns ett stort institutionsboende som tillsammans med de sedvanliga kommunala verksamheterna utgör de viktigaste arbetsgivarna på orten. I Jönköping, Nässjö och Värnamo finns länets tre sjukhus, vilket också medför en stor andel yrkesverksamma inom offentlig tjänstesektor. I andra änden av skalan ligger Gnosjö och Gislaved, som båda återfinns bland de tio kommuner i Sverige med minst andel förvärvsarbetande inom det offentliga.

Fler jobb inom offentlig tjänstesektor

En snabbt växande befolkning i kombination med demografiska förändringar har gjort att antalet förvärvsarbetande i offentlig sektor har ökat snabbt de senaste åren. Arbetsförmedlingen bedömer att jobbtillväxten fortsätter under 2018 men i en långsammare takt. En dämpande faktor är den allt påtagligare bristen på arbetskraft, som bedöms hämma jobbtillväxten under prognosperioden.

Befolkningstillväxten i Jönköpings län har varit hög de senaste åren och bedöms fortsätta under 2018, eftersom bland annat kommunmottagandet av nyanlända bedöms vara fortsatt stort enligt Migrationsverkets prognos.⁴ Den ökande befolkningen i kombination med den demografiska sammansättningen, med fler yngre och äldre i befolkningen, ökar efterfrågan på offentligt finansierade tjänster.

Påtagliga rekryteringsproblem inom offentlig sektor

Inom offentlig sektor är bristen på arbetskraft påtaglig och rekryteringsläget mer ansträngt än någonsin tidigare. Höstens prognosintervjuer som genomförts av Arbetsförmedlingen visar att bristen inom det offentliga uppgår till 75 procent. Det innebär att tre av fyra offentliga arbetsgivarna har upplevt brist vid rekryteringar de senaste sex månaderna, ett bristtal långt över det historiska genomsnittet. Bristen på arbetskraft är utbredd inom flertalet yrken och matchningsläget mycket bekymmersamt. Allra störst är bristen på eftergymnasialt utbildad personal, vilket hämmar sysselsättningstillväxten.

Inom regionen har arbetskraftsbristen legat på en konstant hög nivå under många år. Inom kommunal verksamhet har arbetskraftsbristen däremot tilltagit snabbt de senaste åren. Hösten 2012 uppgav 25 procent av arbetsgivarna att de upplevt brist på arbetskraft; i höstens undersökning är motsvarande siffra drygt 80 procent. Därmed är det framförallt arbetskraftsbristen inom kommunerna som ligger bakom de senaste årens ökning av de totala bristtalen i offentlig tjänstesektor.

Arbetskraftsbristen får konsekvenser såväl för själva rekryteringsprocesserna som för den dagliga verksamheten på arbetsplatserna. Bland annat är det vanligt att man får sänka kraven på utbildning och yrkeserfarenhet vid rekrytering, samt att befintlig personal får arbeta mer. Oroande är också att 30 procent av de tillfrågade som upplevt rekryteringssvårigheter anger att kvaliteten i servicen försämrats på grund av svårigheterna att hitta personal som följd.

Fler sysselsatta inom utbildningsväsendet

Antalet förvärvsarbetande inom utbildningsområdet har ökat snabbt i Jönköpings län de senaste åren och bedöms fortsätta öka under 2018. Efterfrågan på arbetskraft inom utbildningsväsendet är nära sammankopplat med antalet barn och ungdomar i länet. Antalet unga i Jönköpings län har ökat snabbt de senaste åren och förväntas fortsätta öka under prognosperioden. Detta i kombination med regeringens aviserade satsningar på utbildningssystemet bidrar till ett ökat behov av personal under året.

Bristen på personal inom utbildningsväsendet är sedan länge påtaglig och uppgår i höstens undersökning till rekordhöga 90 procent. Bristen leder i de flesta fall till att kraven på yrkeserfarenhet och framförallt utbildning måste sänkas för att kunna rekrytera. Hela sju av tio arbetsgivare som upplevt rekryteringsproblem anger i höstens undersökning att de varit tvungna att sänka utbildningskraven för att kunna anställa. Hälften anger att kvaliteten i service inom utbildningsväsendet försämrats på grund av rekryteringssvårigheterna.

⁴ Verksamhets- och utgiftsprognos, Migrationsverket, oktober 2017

Fler jobb inom vård och omsorg

Antalet förvärvsarbetande inom vård och omsorg har ökat snabbt de senaste åren och bedöms fortsätta öka under 2018. Liksom för utbildningssektorn beror efterfrågan på arbetskraft inom vård och omsorg på den demografiska utvecklingen men påverkas mer av antalet äldre i befolkning. Antalet äldre har ökat snabbt i Jönköpings län ända sen början av 2000-talet och bedöms fortsätta öka under prognosperioden. I kombination med den snabba ökningen av befolkningen i länet, ökar det behoven av vård- och omsorgstjänster och därmed också personalbehoven.

Även i vård och omsorg har bristen på arbetskraft med rätt kompetens blivit allt mer påtaglig över tid. Samtliga arbetsgivare anger i höstens intervjuundersökning att de haft rekryteringsproblem. Även här är det mycket vanligt att man får sänka kraven på utbildning och erfarenhet för att kunna rekrytera, men det blir också allt vanligare att man inte lyckas rekrytera alls. Hälften av de tillfrågade anger detta som konsekvens av arbetskraftsbristen i höstens undersökning.

Offentlig förvaltning

Till offentlig förvaltning hör den del av de offentliga tjänsterna som omfattar verksamheter av myndighetskaraktär. Hit hör bland annat administration av statliga, landstings-, och kommunala förvaltningar samt polis, försvar och domstolsväsende. Anställningsbehoven inom den offentliga förvaltningen följer inte befolkningsutvecklingen lika nära som utbildningsväsendet eller vård- och omsorgsverksamheten gör. Fler personer som omfattas av offentliga system innebär däremot fler uppgifter för den offentliga förvaltningen även om effektiviseringar kan verka i motsatt riktning.

Antal förvärvsarbetande inom offentlig förvaltning har ökat snabbt de senaste åren, inte minst beroende på det ökade asylmottagandet. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet sysselsatta inom området fortsätter att öka under prognosperioden, om än i en långsammare takt. En bidragande orsak till den avtagande tillväxttakten är att asylmottagandet minskat betydligt i jämförelse med toppnivåerna hösten 2015.

Till skillnad från utbildningsväsendet och vård och omsorg är rekryteringssvårigheterna inte alls lika påtagliga i offentlig förvaltning. Däremot är vissa specifika yrkeskategorier svårrekryterade, vilket bland annat leder till att den befintliga personalen får arbeta mer.

Befolkning och arbetskraft

Utvecklingen av befolkningens storlek och sammansättning är avgörande för hur den tillgängliga arbetskraften förändras. Därtill spelar arbetskraftsdeltagandet stor roll, det vill säga hur stor andel av befolkningen i arbetsför ålder (16-64 år) som står till arbetsmarknadens förfogande antingen som förvärvsarbetande eller som arbetslösa. Arbetskraftsdeltagandet varierar generellt sett med konjunkturen, då arbetskraftsdeltagandet ökar under perioder där det finns många lediga jobb och minskar när jobbmöjligheterna är sämre. Grupper i arbetsför ålder som inte ingår i arbetskraften är bland annat heltidsstuderande, värnpliktiga, latent arbetssökande, hemarbetande, pensionärer och långvarigt sjuka. Utvecklingen av dessa faktorer påverkar, liksom befolkningens storlek och sammansättning, storleken på arbetskraften.

Befolkningen ökar rekordsnabbt

Till följd av den stora asylinvandringen under hösten 2015 slog befolkningsökningen i Sverige rekord under 2016. Enligt statistik från SCB ökade landets befolkning med 144 000 personer och uppgick totalt till nästan tio miljoner vid årsskiftet 2016/2017. Jämförelsevis ökade befolkningen i genomsnitt med 67 000 per år under 2000-talet. Den snabba befolkningsökningen har fortsatt under 2017 då landets befolkning ökat med närmare 100 000 personer under de tre första kvartalen. Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos kommer befolkningen att fortsätta växa i en snabb takt fram till 2026, då invånarantalet väntas passera elva miljoner.⁵

Jönköpings län är landets sjätte största sett till befolkningsantalet, med 3,5 procent av rikets invånare. Även här har befolkningen ökat snabbt de senaste åren. Från en ökning med i genomsnitt 1 000 per år 2000-2013, har befolkning de senaste tre åren ökat med i genomsnitt 3 800 per år. Till följd av flyktingvågen tilltog ökningen i styrka under 2016 och länets befolkning steg med 4 900 personer. Den snabba befolkningsökningen har fortsatt under 2017 med 3 560 personer de tre första kvartalen. Vid slutet av tredje kvartalet 2017 uppgick länets befolkning till drygt 356 000 personer.

Länets befolkning förväntas liksom rikets fortsätta växa snabbt de kommande åren. Den snabba ökningstakten under 2016 förstärks under 2017. Under 2018 dämpas den något men ligger fortsatt på historiskt höga nivåer. Anledning är det stora antalet asylsökande som kom till Sverige under 2015. Det rekordstora asylmottagandet förlängde handläggningstiderna drastiskt hos Migrationsverket, och avarbetningen av asylansökningarna som inkommit de senaste åren bedöms fortsätta ända in i våren 2018. Även kommunbosättning har fördröjts och väntas vara som högst under innevarande år, för att sedan minska men ändå ligga på fortsatt höga nivåer 2018.⁶

Utrikes födda står för tillskottet på arbetsmarknaden

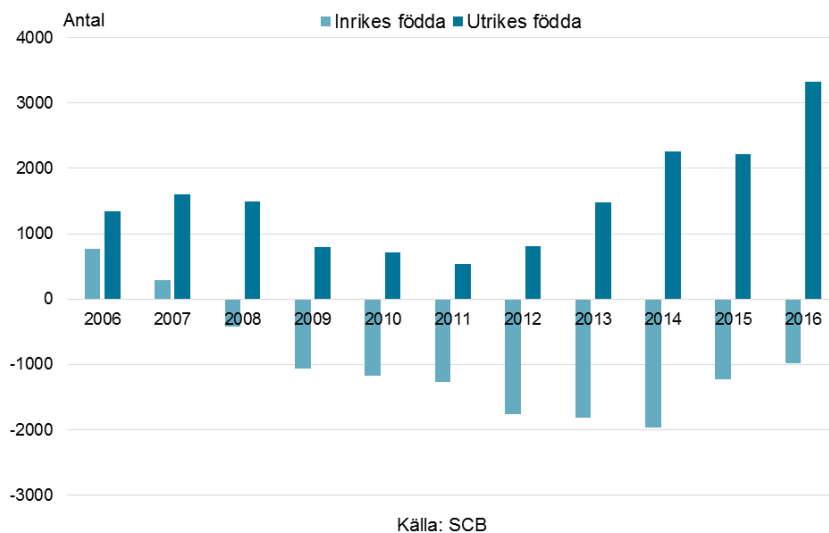
I Jönköpings län, liksom i riket, har den inrikes födda befolkningen i åldern 15-64 år minskat sedan 2008. Det beror på att andelen äldre som lämnar yrkesaktiv ålder varit högre än tillskottet av unga. Under samma period har antalet utrikes födda i åldern 15-64 år ökat. Mellan 2009 och 2013 minskade även den totala befolkningen i åldern 15-64 år, men tack vare den positiva ut-

⁵ *Befolkningsframskrivning 2017-2110*, SCB, april 2017

⁶ *Verksamhets- och utgiftsprognos*, Migrationsverket, oktober 2017

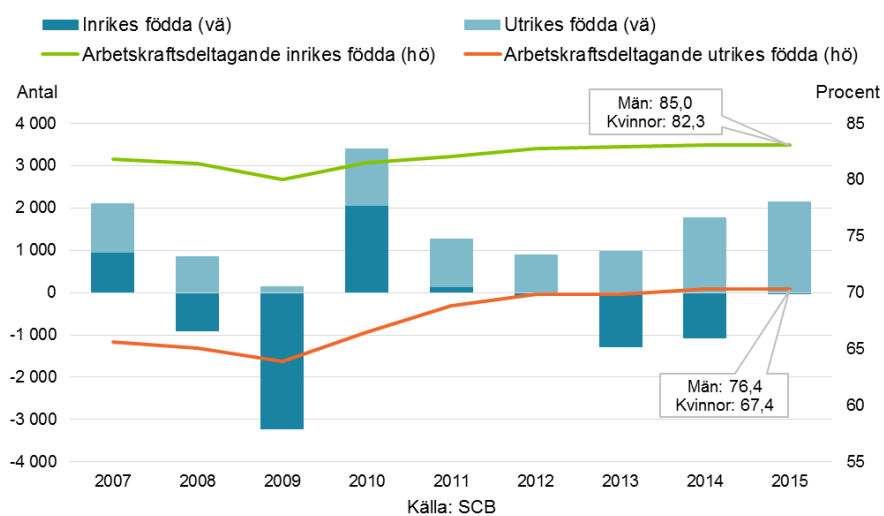
vecklingen bland utrikes födda har befolkningen i åldersgruppen ändå ökat sen 2013. Det innebär att utvecklingen på Jönköpings arbetsmarknad framöver till stor del kommer att beror på utrikes föddas etablering.

Befolkningsförändringar, Jönköpings län, 15-64 år

En god konjunktur tillsammans med en stark befolkningstillväxt har gjort att arbetskraften har ökat snabbt i Jönköpings län de senaste åren och förväntas fortsätta göra så under nästa år. Arbetsförmedlingens bedömning är att arbetskraften ökar med 1 400 personer under 2018.

Arbetskraften 16-64 år, förändring per år och arbetskraftsdeltagande Jönköpings län

Hela den positiva utvecklingen av arbetskraften 2012 till 2015 kan tillskrivas utrikes födda. Utveckling kan till stor del förklaras av en hög invandring från andra länder och att den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder minskat.

Även fortsättningsvis väntas utrikes födda bidra mest till tillväxten i arbetskraften. Det beror liksom tidigare till stor del på att befolkning i arbetsför ålder ökar främst bland utrikes födda. Samtidigt är arbetskraftsdeltagandet för inrikes födda redan på en mycket hög nivå. Möjligheterna för en kraftig ökning av arbetskraftsdeltagandet från gruppen inrikes födda är därför små. För utrikes födda är arbetskraftsdeltagandet betydligt lägre, vilket innebär större möjligheter för ett ökat tillskott till arbetskraften. Allra lägst är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor, varför potentialen för ett ökat tillskott till arbetskraften är allra störst för denna grupp.

Pendling

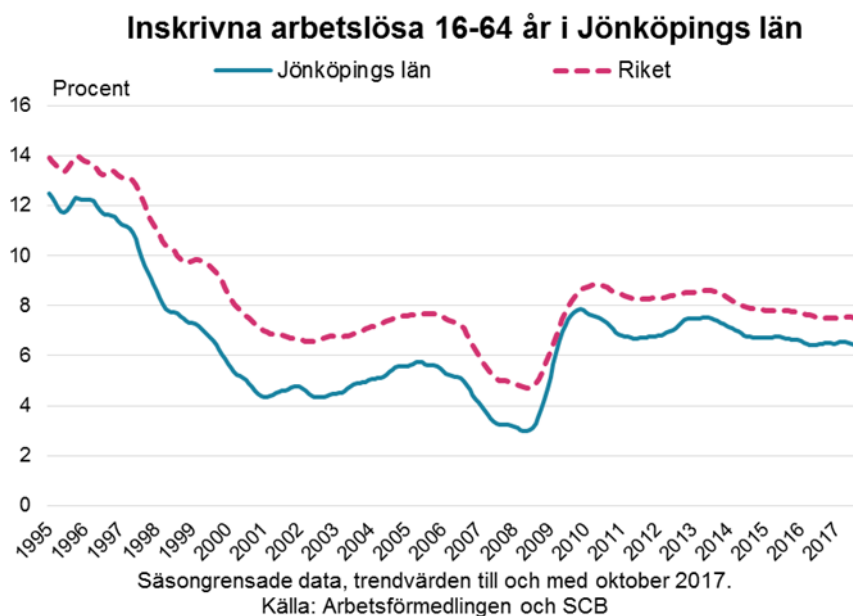
En viss arbetspendling sker dagligen över länsgränserna varför den potentiella arbetskraften i ett län inte bara innefattar länets befolkning. Arbetskraftsutbudet på den lokala arbetsmarknaden omfattar alltså en befolkning som inte nödvändigtvis bor på samma sida länsgränsen. Enligt statistik från SCB är inpendlarna till Jönköpings län 2000 fler än utpendlarna. Störst är nettopendlingen från Västra Götaland, Östergötland och Kalmar län. Under de senaste åren har inpendlingen till Jönköpings län ökat. Historiskt sett är det en vanlig utveckling vid god konjunktur. Nettopendlingen ökar vid starkare konjunktur och minskar vid sämre konjunktur. I och med den goda konjunkturen förväntas därför nettopendlingen fortsätta öka under prognosperioden.

Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

I det här kapitlet beskrivs utvecklingen av arbetslösheten i Jönköpings län. Som arbetslösa räknas i det här sammanhanget personer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen antingen som öppet arbetslösa, eller som deltagare i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd.⁷ I kapitlet redogörs för arbetslöshetens utveckling med tyngdpunkt på de senaste åren, och med en framåtblickande prognos över utvecklingen fram till utgången av 2018. För mer detaljerad information om arbetslöshetsprognosen hänvisas till kapitlet *”Prognos över sysselsättning och arbetslöshet”*, sidan 9.

Arbetslöshetens utveckling

Arbetslösheten i Jönköpings län har historiskt sett alltid varit lägre än vad den är i riket. I slutet av 90-talet gick arbetslöshetsnivåerna ner kraftigt, i såväl länet som i riket, och lämnade de historiskt höga nivåerna som uppkom till följd av 90-talskrisen. I början av 2000-talet stabiliserades nivån i länet runt 4-5 procent, för att gå ner till 3 procent under högkonjunkturen som förekom finanskrisen. Finanskrisen slog sedan hårt mot de industritunga länen i landet, däribland Jönköping. Det gjorde inte bara att arbetslösheten steg kraftigt, utan också att skillnaden i arbetslöshetsnivån från riket krympte och nästan försvann under en period. Sedan dess har skillnaden ökat igen och Jönköpings län har åter en betydligt lägre arbetslöshet än riket som helhet.

⁷ Arbetslösheten i det här avsnittet bygger enbart på Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. I den officiella arbetslöshetsstatistiken från SCB:s arbetskraftsundersökningar används en annan arbetslöshetsdefinition och då inräknas exempelvis den stora gruppen studerande som söker arbete, vilka sällan är inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

De senaste åren har konjunkturen i Jönköpings län varit stark och arbetslösheten har minskat. Men trots den starka konjunkturen har inte arbetslösheten kommit ner till de nivåer som rådde under inledningen av 2000-talet. Det beror till mångt och mycket på att arbetslöshetens sammansättning har förändrats. Under det senaste decenniet har bland annat politiska beslut om regelverk kring arbetsmarknadspolitiska program, sjukförsäkring och förändringar i myndigheters ansvarsområden påverkat arbetslöshetens sammansättning, eftersom detta har lett till att Arbetsförmedlingen har fått nya grupper med arbetssökande som generellt sett står längre från arbetsmarknaden. Det gäller inte minst de senaste årens ökade inflöde av utomeuropeiskt födda till Arbetsförmedlingen.

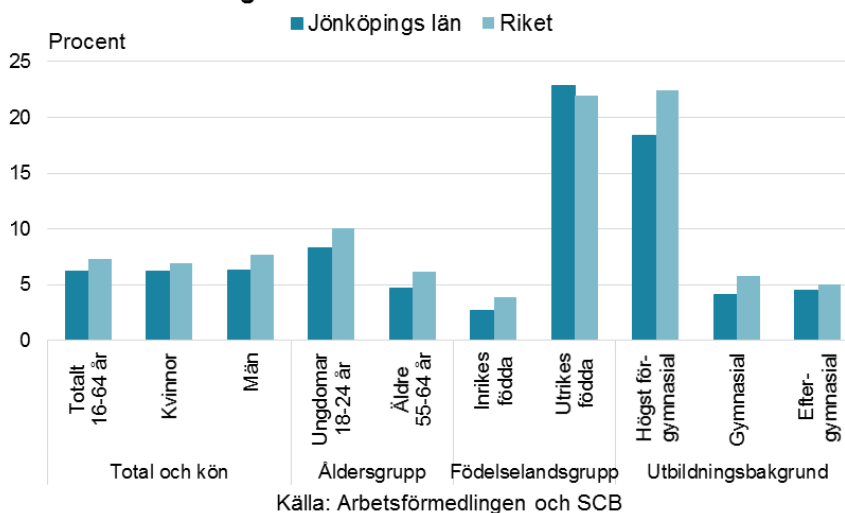
Arbetslösheten i Jönköpings län har minskat ända sen 2013. Ett ovanligt stort inflöde till etableringsuppdraget gjorde att trenden bröts under inledningen av 2017, och arbetslösheten ökade under ett halvårs tid. Under sommaren bromsade inflödet till etableringsuppdraget in, något som i kombination med en stark arbetsmarknad gjorde att arbetslösheten återigen började minska i Jönköpings län. Mot slutet av oktober månad uppgick antalet inskrivna arbetslösa till 10 890 personer, motsvarande en arbetslöshet på 6,3 procent. Det är den lägsta arbetslöshetsnivån sen finanskrisen.

Det fortsatt starka konjunkturläget gör att Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten fortsätter att minska under prognosperioden. Den bedöms minska med 200 personer totalt sett under 2017, motsvarande en arbetslöshet på 6,3 procent under fjärde kvartalet. Under 2018 bedöms arbetslösheten minska med ytterligare 200 personer, och landa på 6,1 procent.

Arbetslöshetens sammansättning

I nedanstående diagram kan man utläsa och jämföra arbetslöshetsnivåerna för olika grupper i Jönköpings län och riket i syfte att analysera arbetslöshetens sammansättning. Gemensamt för samtliga grupper utom en, är att Jönköpings län har lägre arbetslöshetsnivåer än riket. Det är förstas i viss mån sammankopplat med det faktum att Jönköpings län även totalt sett har lägre arbetslöshet än riket. Det är stora variationer både i den totala arbetslösheten och i arbetslösheten för olika grupper mellan länets kommuner. För aktuella arbetslöshetstal per kommun hänvisas till ”Bilaga 3. Arbetslösheten sammansättning” sidan 54.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelat på olika grupper i Jönköpings län
genomsnitt av kv2 och kv3 2017

Det finns en viss skillnad i arbetslöshetsnivå beroende på kön. Räknat som ett genomsnitt av andra och tredje kvartalet 2017 låg arbetslöshetsnivån för *kvinnor* på 6,2 procent och för *män* 6,3. En delförklaring är att kraven på utbildning är förhållandevis höga på den svenska arbetsmarknaden och kvinnorna har, i Jönköpings län liksom i riket, i genomsnitt högre utbildning än män. En annan delförklaring är att de senaste konjunkturedgångarna i större utsträckning har drabbat mansdominerade branscher. Det innebär att skillnaden mellan män och kvinnor ökat under dessa perioder. Nu har konjunkturen varit stark under en längre tid, vilket gjort att många fått jobb och att gapet åter minskat. Det kan även tilläggas att trots att män har högre arbetslöshet har de ändå en högre förvärvsfrekvens än kvinnor. Detta beror generellt på att kvinnor i högre utsträckning än män av olika anledningar väljer att stå utanför arbetskraften.

Att arbetslöshetsnivåerna skiljer sig lite mer åt mellan *unga* (18-24 år) och *äldre* (55-64 år) är föga förvånande. Som genomsnitt av de två senaste kvartalen är arbetslösheten bland unga 8,3 procent, medan den för äldre ligger på 4,7 procent. Variationerna i arbetslöshetsnivå mellan könen är mer framträdande bland unga än för hela åldersgruppen 16-64 år och för äldre 55-64 år. Det kan förklaras bland annat av unga kvinnor i högre utsträckning än unga män att färdigställt gymnasiet och studerat vidare efter gymnasiet.

Generellt sett är arbetslösheten högre bland yngre personer som är i början av sitt arbetsliv, nyligen har slutat skolan och är i etableringsfasen på arbetsmarknaden där kortare anställningar ofta varvas med perioder av arbetslöshet. Unga personer är just på grund av detta också de som först gynnas i en högkonjunktur, där möjligheterna till kortare anställningar och deltidsjobb ökar. Det har märkts under den senaste tidens goda konjunktur då ungdomsarbetslösheten i Jönköpings län fallit kraftigt från nivåer runt 15 procent hösten 2013. Bland äldre är både arbetskraftsdeltagandet och förvärvsgraden desto högre. Personer i det äldre åldersspannet har i regel en fast förankring på arbetsmarknaden och en liten risk att hamna i arbetslöshet. Däremot kan det vara svårt för äldre personer som hamnat i arbetslöshet att åter komma i arbete, särskilt för dem med kortare utbildningsbakgrund.

Mellan inrikes och utrikes födda är skillnaden i arbetslöshetsnivåerna fortsättningsvis stor. Bland *inrikes födda* ligger genomsnittet för de senaste två kvartalen på 2,7 procent, vilket är den lägsta arbetslöshetsnivån bland inrikes födda i hela Sverige. Det är också en så pass låg nivå att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen. För *utrikes födda* ligger kvartalsgenomsnittet istället på 22,8 procent. Arbetslösheten är högre bland utrikes födda kvinnor än utrikes födda män i motsats mot inrikes födda där arbetslösheten är lägre för kvinnor.

Utrikes födda är den enda grupp hos vilken arbetslösheten är högre i Jönköpings län än i riket som helhet. En delförklaring är att länet tagit emot fler nyanlända per invånare de senaste åren. En annan delförklaring kan finnas i länets näringslivsstruktur med en relativt hög andel sysselsatta inom industrin. Enligt statistik från SCB är industrin den näringsgren som har störst andel utrikes födda förvärvsarbetande i Jönköpings län. Industrin har dock erbjudit relativt få nya jobb de senaste åren och dessutom haft en negativ sysselsättningsutveckling under flertalet år det senaste decenniet. Andra branscher där utrikesfödda är starkt representerade återfinns inom den privata tjänstesektorn, som i Jönköpings län utgör en lägre andel av det totala antalet förvärvsarbetande än riket som helhet.

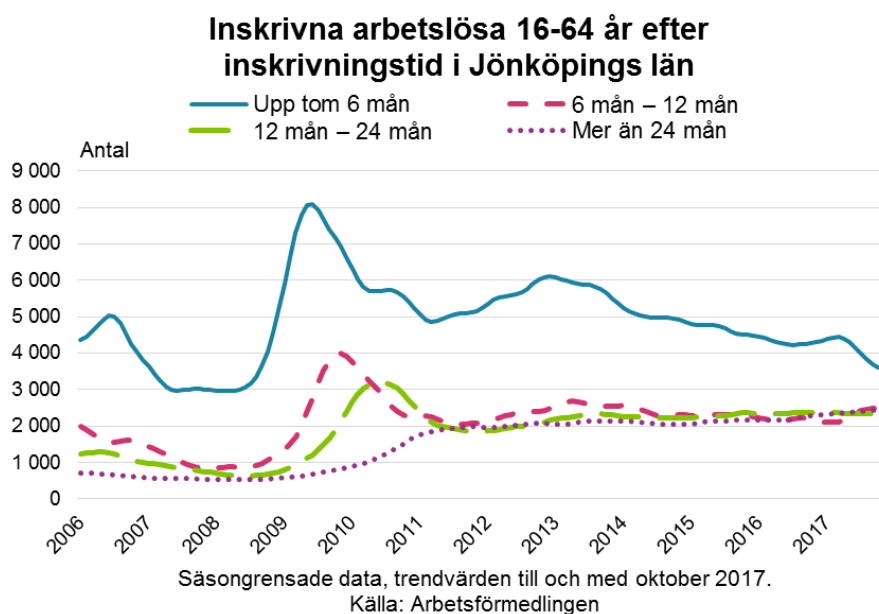
Arbetslösheten varierar också mycket beroende på utbildningsnivå. Arbetslösheten bland personer med *gymnasial och eftergymnasial utbildning* var i genomsnitt 4,2 respektive 4,5 procent andra och tredje kvartalet 2017. Motsvarande siffra för personer med *högst förgymnasial utbildning* låg på 18,4 procent. Arbetslösheten är högre bland korttidsutbildade kvinnor än korttidsutbildade män, medan skillnaderna mellan könen är små bland övriga utbildningsnivåer.

Arbetslösheten bland högst förgymnasialt utbildade har ökat kraftigt det senaste decenniet. Innan finanskrisen låg siffran på 5,5 procent i Jönköpings län att jämföra med dagens dryga 18. Kraven på formell utbildning har ökat på arbetsmarknaden de senaste åren, vilket lett till en tuffare situation för personer med en högst förgymnasial utbildning. Konkurrensen om jobben med lägre formella utbildningskrav har samtidigt ökat när fler personer med kort utbildningsbakgrund tillkommit på arbetsmarknaden, inte minst från andra länder. Svårigheterna att få jobb är extra påtagliga för utrikes födda som saknar gymnasieutbildning, vilket har pressat upp arbetslösheten för gruppen.

En delförklaring är att en stor del inte heller har någon fullständig grundskoleutbildning. I oktober hade nästan 7 av 10 av de inskrivna utrikes födda som saknade gymnasieutbildning inte heller någon fullständig grundskoleutbildning.

Fyra av tio inskrivna arbetslösa har varit utan arbete mer än ett år

Diagrammet nedan visar de inskrivna arbetslösa i Jönköpings län fördelat på tid utan arbete. Av de fyra grupperna är personer med *mindre än 6 månader* utan arbete den största gruppen. Det är i den gruppen de nyinskrivna arbetslösa hamnar, men det är också ur den gruppen som det stora utflödet från arbetslöshet till arbete – oavsett konjunkturläge – sker eftersom denna grupp står närmast arbetsmarknaden. De senaste årens starka arbetsmarknad har gjort att kurvan i stort sett pekat nedåt ända sen 2013.

Ett flöde sker ständigt från grupper med kortare tider utan arbete till grupper med längre tider. Längre tider utan arbete försvårar att få ett varaktigt arbete i och med att personerna missar kompetensutveckling, förlorar viktiga nätverk och därmed också försämrar sin attraktionskraft på arbetsmarknaden. Det är därför oroande att antalet inskrivna med längre tider utan arbete trots den goda konjunkturen ökat svagt de senaste åren. 44 procent av de inskrivna arbetslösa har varit utan arbete i *mer än ett år* och är per definition långtidsarbetslösa. Nästan sju av tio har arbetslöshetstider på *mer än sex månader*. En delförklaring till att antalet arbetslösa med långa tider utan arbete ökat de senaste åren är att antalet inskrivna som står längre från arbetsmarknaden ökat. Personer som tillhör grupper som står längre från arbetsmarknaden behöver i genomsnitt längre tid på sig för att hitta ett jobb.

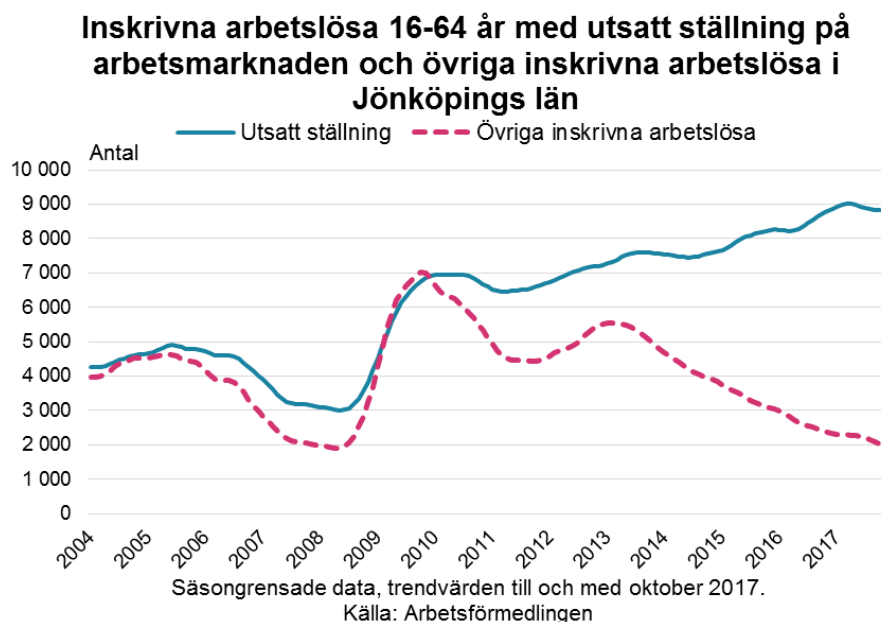
Åtta av tio inskrivna har en utsatt ställning på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen har identifierat vilka kategorier av arbetssökande som har större svårigheter att snabbt finna ett arbete, och därmed löper större risk att hamna i längre tider av arbetslöshet. Viktigt att poängtera är att arbetslösa som tillhör dessa kategorier i genomsnitt behöver längre tid på sig för att finna ett arbete. Personerna som tillhör varje enskild kategori utgör en heterogen grupp av människor med olika erfarenheter, förmågor och kompetenser som påverkar deras möjligheter att olika snabbt hitta ett arbete. Begreppet innefattar:

- Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning

- Arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- Arbetslösa i åldrarna 55-64 år
- Arbetslösa utomeuropeiskt födda

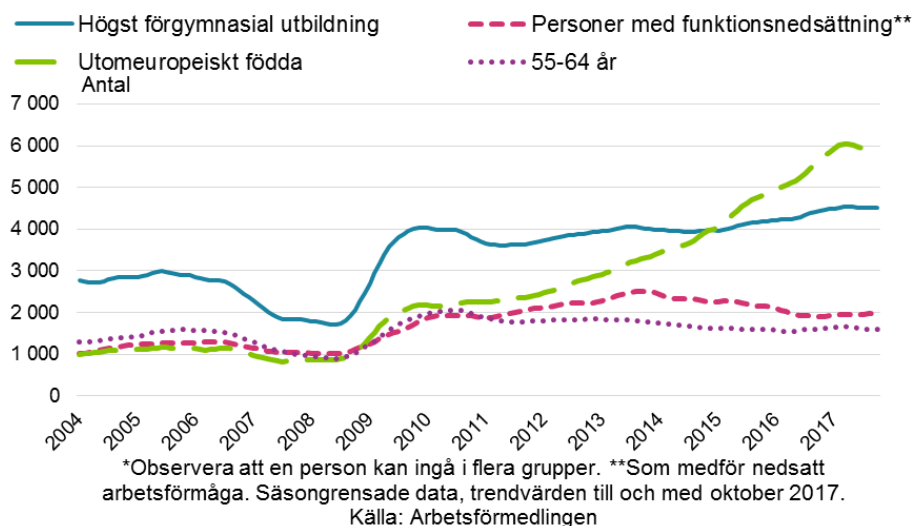
Diagrammet nedan visar hur arbetslösheten har utvecklats över tid fördelat på arbetslösa som tillhör utsatta grupper och övriga inskrivna arbetslösa.

Åtta av tio inskrivna arbetslösa i Jönköpings län tillhör grupper med en utsatt ställning på arbetsmarknaden. 2010 var motsvarande andel 50 procent. Den ökade andelen inskrivna som tillhör utsatta grupper är en delvis väntad utveckling med tanke på den goda konjunktur de senaste åren. En god konjunktur gynnar först personer som står närmare arbetsmarknaden, vilket utvecklingen i Jönköpings län de senaste åren visat prov på. Antalet inskrivna med en starkare ställning på arbetsmarknad har minskat kraftigt.

Att andelen inskrivna med utsatt ställning ökat beror dock inte bara på att antalet inskrivna som står närmare arbetsmarknaden fått jobb. Arbetsförmedlingen har under perioden också fått nya och utökade uppdrag, som gjort att antalet inskrivna med utsatt ställning ökat. Det som har haft störst påverkan under senare tid är Arbetsförmedlingens utökade uppdrag kring utrikesfödda och ansvaret för etableringen. I kombination med ett ovanligt stort inflöde av utomeuropeiskt födda till arbetskraften de senaste åren har det gjort att antalet inskrivna med utsatt ställning ökat. För att förtydliga detta illustrerar diagrammet nedan utvecklingen över tid för var och en av de utsatta grupperna.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelade på enskilda grupper* i Jönköpings län

Utomeuropeiskt födda har under de senaste åren stått för nästan hela ökningen av antalet inskrivna med utsatt ställning, och är numera den största gruppen bland de fyra. En ökad utomeuropeisk invandring till landet, och att dessa i större utsträckning sökt sig till arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingen, har gjort att gruppen vuxit. Sedan 2010 har antalet utomeuropeiskt födda inskrivna ökat med nästan 4 000 personer. Gruppen nu är tre gånger så stor och utgör 54 procent av samtliga inskrivna arbetslösa i länet.

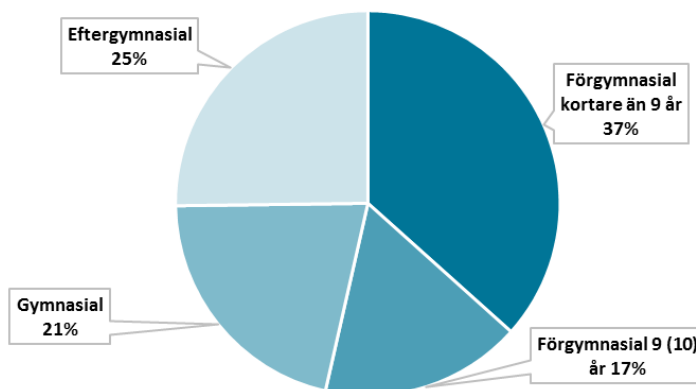
Vad gäller inskrivna arbetslösa som har en *funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga* och inskrivna arbetslösa *55-64 år*, har såväl de antals- som andelsmässiga förändringarna varit mindre framträdande. Sen 2010 har antalet inskrivna med någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i princip varit oförändrat på runt 2 000 personer, och utgör idag 18 procent av de inskrivna arbetslösa. Antalet äldre inskrivna (55-64 år) har minskat med ungefär 400 och uppgår idag till drygt 1 500 personer, vilket motsvarar en andel på drygt 14 procent.

Den tidigare största delgruppen har varit de arbetslösa med *högst förgymnasial utbildning*. Denna grupp ökade kraftigt i samband med finanskrisen 2008-2009, vilket till stor del berodde på att personer som blev arbetslösa då hade svårt att komma tillbaka i arbete när konkurrensen på arbetsmarknaden hårdnade. Gruppen har även vuxit genom att de nya uppdragen till Arbetsförmedlingen har haft stora inslag av personer med kortare utbildningsbakgrund. Den aktuella trenden är att antalet inskrivna med högst förgymnasial utbildning ökar. Under de senaste tre åren har gruppen ökat med över 500 personer, och utgör nu drygt 40 procent av samtliga inskrivna arbetslösa i Jönköpings län.

Varje person kan ingå i flera av de utsatta grupperna. Den enskilt vanligaste kombinationen är vara utomeuropeiskt född och ha en högst förgymnasial utbildning. Därför har det ökade inflödet av utomeuropeiskt födda de senaste åren även gjort att antalet inskrivna med högst förgymnasial utbildning ökat.

Utrikes födda, och inte minst utomeuropeiskt födda som saknar gymnasieutbildning, har det extra tufft på den svenska arbetsmarknaden. En förklaring är att många som inte slutfört gymnasiet inte heller har en fullständig grundskoleutbildning. Diagrammet nedan visar utomeuropeiskt födda inskrivna arbetslösa efter utbildningsnivå.

**Utomeuropeiskt födda inskrivna arbetslösa
efter utbildningsbakgrund i Jönköpings län,
genomsnitt av kv2 och kv3 2017**

Källa: Arbetsförmedlingen

Över hälften av de utomeuropeiskt födda som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har ingen gymnasieutbildning. Av dessa har nästan sju av tio inte heller någon fullständig grundskoleutbildning. Förhållandet är mer framträdande bland utomeuropeiskt födda kvinnor än män, vilket gör dem till en extra utsatt grupp; 72 procent av kvinnorna som saknar en gymnasieutbildning har inte heller en fullständig grundskoleutbildning, medan det bland männen är 65 procent.

Matchningsläget på arbetsmarknaden

Jönköpings län befinner sig i ett mycket gynnsamt konjunkturläge och allt tyder på att efterfrågan på arbetskraft kommer vara hög under hela prognosperioden. Samtidigt anger allt fler arbetsgivare att de har svårt att hitta den personal de söker. I en situation där drygt 80 procent av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper som i genomsnitt har en sämre position på arbetsmarknaden ställs därför Arbetsförmedlingens kärnuppdrag, att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas behov, på sin spets.

Brist på utbildad arbetskraft

Utflödet från utbildningsväsendet täcker inte behoven på arbetsmarknaden. Problemet är flerdimensionellt. Alldeles för få elever väljer de yrkesinriktade utbildningarna på gymnasiet, samtidigt som utbudet av olika utbildningsinriktningar både på gymnasiet och högskolan inte har varit anpassat efter arbetsmarknadens behov.

Utbildningsnivån bland dem som har arbete har ökat över tid. Grundkravet för att få en anställning är numera i normalfallet en slutförd gymnasieutbildning. Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen är läget det omvända; andelen med högst förgymnasial utbildning har ökat de senaste åren och utgör nu 41 procent i Jönköpings län. Detta tyder på en obalans mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft på arbetsmarknaden, vilket är en stor utmaning för matchningsarbetet.

Ökad strukturell arbetslöshet⁸

Det senaste decenniet har det gjorts stora politiska satsningar i syfte att öka arbetskraftsutbudet och höja arbetskraftsdeltagandet. Effekten har blivit att stora grupper som nu står till arbetsmarknadens förfogande inte alltid har den efterfrågade kompetens som rekryterande arbetsgivare önskar. Dessutom har det under de senare åren varit ett stort inflöde av nyanlända som söker sig ut på arbetsmarknaden. Många av dem saknar också utbildning och relevant arbetslivserfarenhet. Det medför att strukturarbetslösheten – det vill säga arbetslöshet som beror på att de som är arbetslösa har fel kunskaper för de jobb som finns, eller att jobben finns i fel del av landet – har ökat på svensk arbetsmarknad. Det är också en stor utmaning för matchningsarbetet, och har generellt sett en ökande effekt på arbetslösheten.

Fyra av tio privata arbetsgivare upplever arbetskraftsbrist

Efterfrågan på arbetskraft är stark och antalet lediga jobb är högre än på mycket länge. Samtidigt har den upplevda bristen bland privata arbetsgivare ökat successivt de senaste åren. I höstens mätning var bristen på sin högsta nivå under det senaste decenniet. Fyra av tio företag inom den privata tjänstenäringen svarade i Arbetsförmedlingens undersökning att de upplevt arbetskraftsbrist vid rekryteringar de senaste sex månaderna. De branscher där störst andel företag

⁸ Forskningen kring arbetslöshet brukar dela in arbetslösheten i kategorier för att enklare beskriva dess bakomliggande orsaker. Något förenklat finns det 3 olika sorters arbetslöshet:

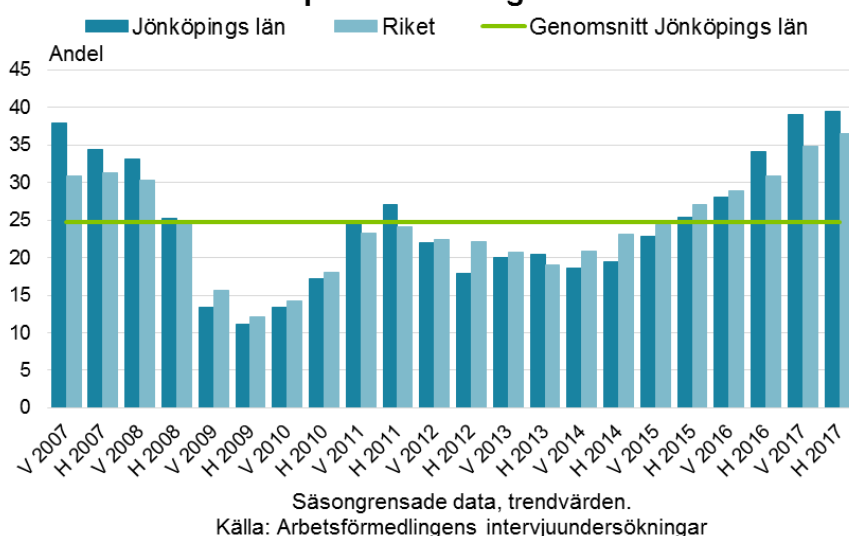
1) *Sökarbetslöshet*, arbetslöshet under den tid det tar att få ett nytt jobb

2) *Strukturarbetslöshet*, arbetslöshet som beror på att de som är arbetslösa har fel kunskaper för de jobb som finns, eller att jobben finns i fel del av landet

3) *Konjunkturarbetslöshet*, arbetslöshet som uppstår vid lågkonjunktur och som sedan försvinner när konjunkturen vänder uppåt igen.

inom den privata tjänstenäringen angett brist på arbetskraft är bygg, transport, hotell och restaurang samt information och kommunikation, där det snabbt växande yrkesområdet data/it ingår. Inom byggbranschen är bristen utbredd inom de flesta yrkeskategorier och får därför påtagliga konsekvenser för företagens tillväxt. Inom de andra branscherna är det främst vissa kompetenser och erfarenheter som är svåra att rekrytera, vilket också påverkar företagens tillväxt. Även inom länets största bransch, industrin, är det påtagliga svårigheter att rekrytera vissa nyckelkompetenser. I höstens undersökning var den uppmätta bristen inom industrin, 42 procent, den högsta på tio år.

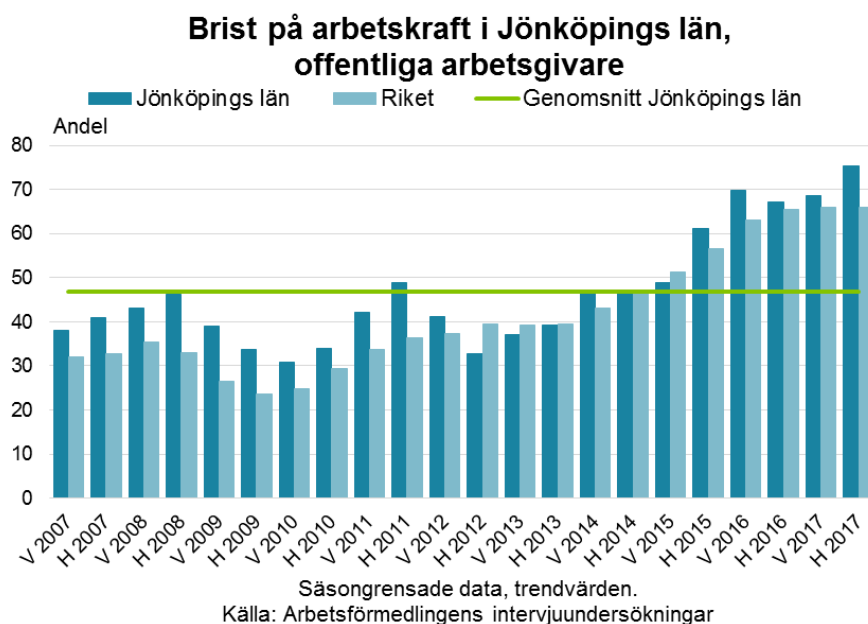
Brist på arbetskraft i Jönköpings län, privata arbetsgivare

Noterbart är också att arbetskraftsbristen inom privat sektor i Jönköpings län under de senaste tre mätningarna har stigit rejält från bristtalen i riket. Det kan dels förklaras av att den lediga arbetskraften, det vill säga antalet arbetslösa, är lägre i Jönköpings län än vad den är i riket. Vid en hög efterfrågan på arbetskraft bör därför arbetsgivarna uppleva en större brist. Vidare är Jönköpings län konjunkturkänsligt, och efterfrågan på arbetskraft har historiskt sett varit mycket hög under konjunkturtoppar. Det avspeglas tydligt även i arbetskraftsbristen, som under konjunkturtopparna det senaste decenniet varit märkbart högre än rikets.

Mycket ansträngt rekryteringsläge inom offentlig sektor

Inom offentlig sektor är bristen på arbetskraft påtaglig och rekryteringsläget mer ansträngt än någonsin tidigare. Höstens prognosintervjuer visar att bristen inom det offentliga uppgår till 75 procent. Det innebär att tre av fyra offentliga arbetsgivare har upplevt brist vid rekryteringar de senaste sex månaderna; ett bristtal långt över det historiska genomsnittet. Bristen på arbetskraft är utbredd inom flertalet yrken och matchningsläget mycket bekymmersamt. Allra störst är bristen på eftergymnasialt utbildad personal, vilket hämmar sysselsättningstillväxten inom offentlig sektor.

Inom regionen har arbetskraftsbristen legat på en konstant hög nivå under många år. Inom den kommunala verksamheten har arbetskraftsbristen däremot tilltagit snabbt de senaste åren. Hösten 2012 uppgav 25 procent av arbetsgivarna inom kommunal verksamhet att de upplevt brist på arbetskraft – i höstens undersökning var motsvarande siffra drygt 80 procent. Därmed är det framför allt arbetskraftsbristen inom kommunerna som ligger bakom de senaste årens ökning av de totala bristtalen inom offentlig tjänstesektor.

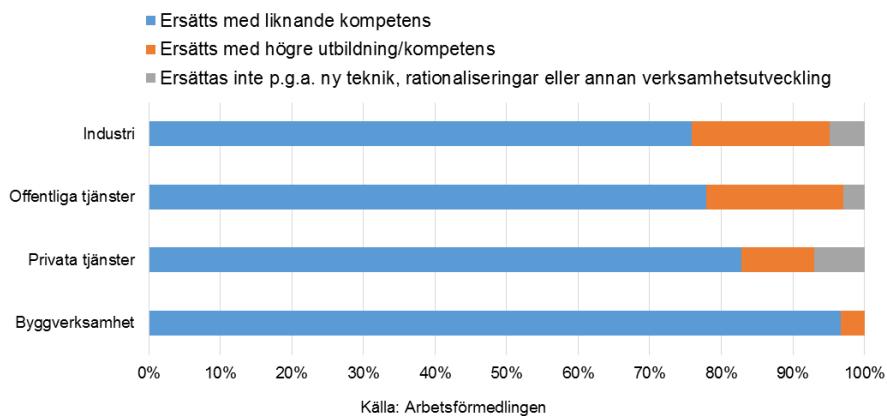
Behoven av utbildad personal ökar de kommande fem åren

Det råder idag en obalans på arbetsmarknaden i Jönköpings län. Efterfrågan på utbildad arbetskraft är hög, samtidigt som andelen arbetslösa utan någon gymnasieutbildning ökar. Obalansen har resulterat i en rekordhög arbetskraftsbrist såväl bland privata som offentliga arbetsgivare, med hämmad sysselsättningstillväxt och ekonomisk tillväxt som följd. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning tyder på att situationen skulle kunna bli än mer utmanande på fem års sikt.

Under hösten har Arbetsförmedlingen undersökt hur stor del av pensionsavgångarna de kommande fem åren som arbetsgivarna planerar att ersättningsrekrytera, och hur kompetenskraven vid en sådan rekrytering skulle se ut. Resultaten visar att majoriteten av dem som går i pension inom såväl offentlig som privat sektor kommer ersättas, och det med personer som har ungefär likvärdig kompetens.

Det är också en förhållandevis stor andel av arbetsgivarna som anger att de som går i pension kommer ersättas med personer som har högre utbildning eller kompetens. Detta är allra vanligast inom industrin, där var femte arbetsgivare svarat så. Inom offentlig sektor är situationen liknande. Inom privat tjänstesektor anger var tionde arbetsgivare att de i huvudsak skulle ersättningsrekrytera med högre utbildning och kompetens. Betydligt mindre är andelen arbetsgivare som ämnar ersättningsrekrytera med i huvudsak högre kompetens inom byggbranschen; tre procent.

Ersättningsrekryteringar och efterfrågad kompetens vid pensionsavgångar de kommande fem åren i Jönköpings län

Det är även en del arbetsgivare som anger att de i huvudsak inte kommer ersättningsrekrytera på grund av ny teknik, rationaliseringar eller annan verksamhetsutveckling. Detta är vanligare i privat sektor där drygt fem procent svarat så. Motsvarande andel inom offentlig sektor tre procent.

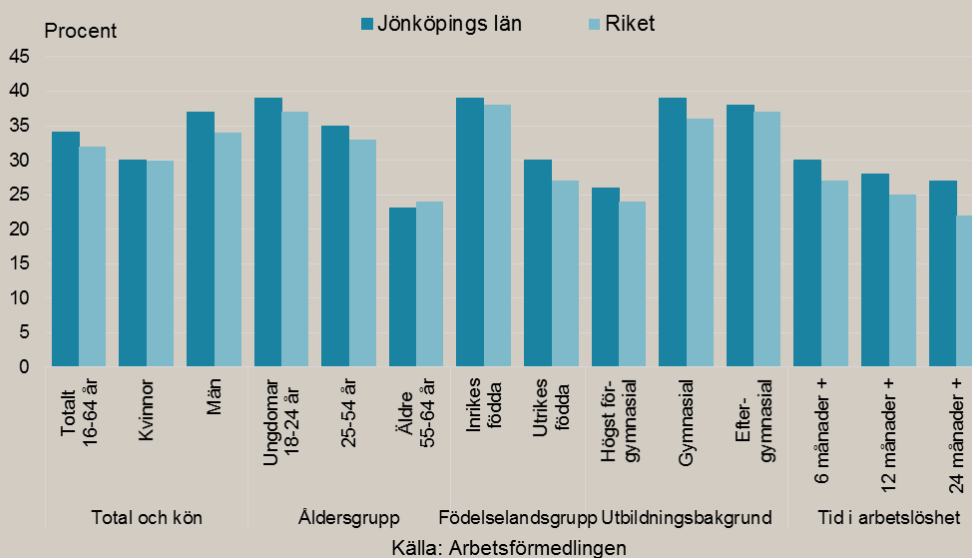
Sammantaget tyder resultaten på att behoven av utbildad arbetskraft ökar på fem års sikt, och därmed också att utbildningskraven på länets arbetsmarknad ökar ytterligare. Då bristen på utbildad personal redan är rekordhög betyder det en stor utmaning för länets kompetensförsörjning framöver.

FÖRDJUPNINGSRUTA

Inskrivna arbetslösa – uppföljning ett år senare

Arbetsförmedlingen har följt upp hur stor andel av dem som var inskrivna arbetslösa i Jönköpings län i december 2015 som ett år senare, i december 2016, hade påbörjat någon form av arbete. I resultaten framgår också vilka faktorer som kan ha betydelse för möjligheterna att snabbt hitta ett arbete. Ålder, utbildningsnivå och tid utan arbete är några av variablerna som visat sig spela stor roll. Som framgår av diagrammet nedan är utflödet till arbete för de flesta kategorier av arbetssökande högre i länet än i riket som helhet.

Andel inskrivna arbetslösa i december 2015 i arbete efter 12 månader fördelat på olika grupper

Av dem som var inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i Jönköpings län i december 2015 hade 34 procent ett år senare, i december år 2016, påbörjat någon form av arbete. Bland *kvinnor* hade 30 procent övergått till arbete och bland *män* 37 procent.

Ålder påverkar utflödet till arbete. Bland unga, *16-24 år*, som var inskrivna i december 2015 hade 39 procent arbete efter ett år. Ungdomar är ofta flexibla på arbetsmarknaden och gynnas därför mycket i tider med god konjunktur då möjligheterna till kortare anställningar och deltidjobb ökar. I ålderskategorin *25-54 år* hade 35 procent ett arbete 12 månader senare, och bland de äldre *55-64 år* var motsvarande siffra 23 procent. Resultaten visar tydligt att äldre (55-64 år) i mindre utsträckning övergår till arbete än yngre åldersgrupper. Det är därför också en av de fyra kategorier arbetssökande som Arbetsförmedlingen har identifierat står längre från arbetsmarknaden generellt sett.

Bland *inrikes födda* inskrivna arbetslösa i december 2015 hade 39 procent påbörjat arbete efter ett år. För *utrikes födda* var motsvarande siffra 30 procent. Inom gruppen utrikes födda finns en stor variation i vistelsetiden i Sverige och möjligheterna att snabbt hitta ett arbete varierar därefter.

Utfloppet till arbete varierar också med utbildningsnivå. Bland de inskrivna arbetslösa med *högst förgymnasial utbildning* hade 26 procent fått arbete efter ett år. Det kan jämföras att 39 procent av dem med *gymnasial utbildning*, och 38 procent av dem med *eftergymnasial utbildning*. Det bekräftar bilden om att utbildning är en viktig variabel för att få arbete och att skiljelinjen för möjligheterna på arbetsmarknaden går mellan dem som har och inte har fullständiga gymnasiebetyg.

Bland de inskrivna arbetslösa som varit *utan arbete i mer än 6 månader* i december 2015 hade 30 procent arbete ett år senare. För dem som hade varit utan arbete i mer än *12 månader* var motsvarande siffra 28 procent, och för dem som varit inskrivna ännu längre, *24 månader*, hade knappt 27 procent påbörjat ett arbete i december 2016. Det blir därmed tydligt att tid utan arbete är en viktig variabel för att möjligheterna att hitta ett arbete.

Utmaningar på länets arbetsmarknad

Det är högkonjunktur på arbetsmarknaden i Jönköpings län. Den goda konjunkturen väntas hålla i sig under prognosperioden och jobbtillväxten kommer att fortsätta i en stark takt. Men jobben kommer inte alla tillgodo, och arbetsgivarna lyckas inte rekrytera den kompetens de söker – det råder en obalans på arbetsmarknaden, såväl i Jönköpings län som i riket.

Bristen på utbildad arbetskraft har ökat kraftigt de senaste åren. Arbetsgivarna efterfrågar generellt personer med minst slutförd gymnasial utbildning och bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen ökar istället antalet korttidsutbildade. Samtidigt visar resultaten i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning tecken på att utbildningskraven kan bli ännu högre på sikt. Var femte offentlig arbetsgivare, och var åttonde privat, anger att de under de kommande fem åren behöver ersättningsrekrytera efter pensionering med personer som i huvudsak har högre utbildning och kompetens.

Den här obalansen mellan utbud och efterfrågan är en stor utmaning för matchningen på länets arbetsmarknad, för länets framtida kompetensförsörjning och ekonomiska tillväxt, och för de enskilda individer som befinner sig i eller riskerar att fastna i långa tider utan arbete. En fungerande matchning på länets arbetsmarknad kräver en effektiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik, kraftfulla insatser för att motivera och vägleda till studier samt ett aktivt utvecklingsarbete från arbetsgivarnas sida med utformning av tjänster och organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Matchning till arbete och utbildning

Arbetskraftsbristen i Jönköpings län tilltar och är nu så hög att den hämmar sysselsättningstillväxten. Inom privat sektor har 40 procent av arbetsgivarna inte lyckats som planerat med rekryteringarna, medan tre av fyra inom offentlig sektor upplevt samma problematik. Bristtalen är rekordhöga såväl inom offentlig som privat sektor.

Det är framför allt utbildad arbetskraft, både eftergymnasialt utbildade och gymnasialt yrkesutbildade eller motsvarande, som fattas. Arbetslösheten för personer med gymnasial och eftergymnasial utbildning ligger på mycket låga nivåer, medan arbetslösheten för personer med högst förgymnasial utbildning ökar. En anledning till ökningen är inflödet av utomeuropeiskt födda till arbetskraften och Arbetsförmedlingen, där en förhållandevis hög andel har kortare utbildningsbakgrund. Över hälften av de utomeuropeiskt födda som är inskrivna som arbetssökande i länet har ingen gymnasieutbildning. Sju av tio av dessa har inte heller någon fullständig grundskoleutbildning.

Arbetsförmedlingen har små möjligheter att mildra bristen på eftergymnasialt utbildad arbetskraft. Istället ligger det primära ansvaret på utbildningsväsendet där det är viktigt att dimensioneringen av utbildningarna inom universitetet och högskolor är anpassade efter arbetsmarknadens behov. Bristen på yrkesutbildad arbetskraft på gymnasial nivå ligger ofta i att intresset för dessa utbildningar och yrken är alldeles för lågt. I dessa fall behövs kraftfulla vägledningsinsatser, vilket är ett ansvar för studie- och yrkesvägledningen men också ett arbetsgivaransvar. Arbetsgivarna behöver aktivt jobba med utveckla organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor för att locka till dessa yrken men också för att behålla den befintliga personalen.

Det finns tillgänglig eftergymnasialt utbildad arbetskraft bland de många nyanlända som kommit till Sverige under senare tid. Denna kompetens måste nyttjas effektivt och här har Arbetsförmedlingen större möjligheter att bidra för att mildra bristsituationen. I verktygslådan finns bland annat Snabbspåren som är ett sätt att förkorta tiden till arbete.

För de många arbetssökande utan fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning som är inskrivna på Arbetsförmedlingen behövs vägledande och studiemotiverande insatser. Att i högre grad matcha dessa arbetssökande mot utbildning är ett sätt att öka tillgången på utbildad arbetskraft och motverka matchningsproblematiken på länets arbetsmarknad. Det stärker också dessa individers position på arbetsmarknaden och minskar risken för att de ska fastna i långa tider utan arbete. Det är även viktigt att utbildningsväsendet tar sitt ansvar och vägleder och motiverar till studier för att tillförseln av nya unga arbetssökande utan fullständig gymnasieutbildning ska vara lågt.

Ett annat sätt att lindra effekterna av bristen på utbildad personal och förbättra matchningsproblematiken på länets arbetsmarknad, är att utforma arbetsuppgifterna på varje arbetsplats så att den kompetens man har nyttjas på ett så effektivt sätt som möjligt. Genom att skapa nya tjänster med de uppgifter som inte kräver någon längre utbildning eller erfarenhet kan man avlasta personal med längre utbildning och mer specifik kompetens så att de får mer utrymme att utföra sina kärnuppgifter. Att arbetsgivare aktivt jobbar med att utveckla organisation och tjänster i den riktningen är en förutsättning för att säkerställa en effektiv matchning på länets arbetsmarknad.

Det är också viktigt att se den kompetens som finns hos den tillgängliga arbetskraften – hos personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, hos äldre och korttidsutbildade och hos den arbetskraft som kommit svensk arbetsmarknad till del de senaste åren genom nyanlända.

Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden

Medan arbetslösheten bland inrikes födda är nere på så låga nivåer att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen, är den bland utrikes födda markant högre. Inflödet av utrikes födda personer till arbetskraften och Arbetsförmedlingen har varit stort de senaste åren och det är i den här gruppen som den stora potentialen för länets arbetsmarknad ligger, särskilt bland utrikes födda kvinnor.

En ökning av befolkningen i arbetsför ålder är en viktig förutsättning för att sysselsättningen ska kunna öka. Antalet inrikes födda i arbetsför ålder har minskat sedan 2008, men tack vare det stora tillskottet av utrikes födda har befolkningen i arbetsför ålder ändå ökat. En annan viktig variabel som påverkar sysselsättningstillväxten är arbetskraftsdeltagandet. För den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder ligger det redan på en mycket hög nivå, så något stort tillskott till arbetskraften från den här gruppen är inte sannolikt. För utrikes födda är arbetskraftsdeltagandet däremot betydligt lägre, vilket ger mycket större möjligheter för ett ökat tillskott till arbetskraften. Allra lägst är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor och potentialen för ett ökat tillskott till arbetskraften är därför allra störst för denna grupp där även förvärvsfrekvensen är låg.

Faktum är att större delen av sysselsättningstillväxten i Jönköpings län de senaste åren drivits av att utrikes födda får jobb, och utvecklingen bedöms fortsätta under det kommande året. Det kommer att bli avgörande för utvecklingen på länets arbetsmarknad i vilken grad utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden lyckas.

Den ökade sysselsättningen bland utrikes födda de senaste åren har i huvudsak skett bland dem som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Detta innebär att förutsättningarna för utrikes födda i förhållande till de krav på utbildning arbetsgivarna ställer är varierande. Hälften av de utrikes födda inskrivna arbetslösa i oktober hade någon form av gymnasial eller eftergymnasial utbildning, vilket är efterfrågade kompetenser på den svenska arbetsmarknaden. Här behövs att på ett snabbt och bra sätt validera och ekvivalera utländska utbildningar för att kunna bygga på med den kompetens som behövs på den svenska arbetsmarknaden. Den andra hälften hade inte någon fullständig gymnasieutbildning. Nästan sju av tio av dessa hade inte heller någon fullständig grundskoleutbildning. För att stärka deras ställning på arbetsmarknaden, och minska risken för att de fastnar i långa tider utan arbete, ligger utmaningen bland annat i att motivera och vägleda mot utbildning. Utbildningsinsatser är dock inte hela lösningen, utan här kan subventionerade anställningar också lyftas fram som en viktig pusselbit. Dessa insatser kan med fördel kombineras med varandra.

Framförallt är det viktigt att se och ta tillvara den kompetens som kommer Sverige till del genom invandringen – något som gäller för personer med längre utbildning såväl som för personer med kortare. Personer utan lång formell utbildning kan ha andra kompetenser och yrkeserfarenheter som är en stor tillgång på den svenska arbetsmarknaden. Nya vägar och arbetssätt för att identifiera utländska kompetenser bör utvecklas för att se till att denna kompetens används på bästa sätt på länets arbetsmarknad.

Motverka långa tider utan arbete

Att motverka en ökning av antalet inskrivna med långa tider utan arbete är en viktig utmaning under prognosperioden. Antalet inskrivna med långa tider utan arbete ökar i Jönköpings län trots den rådande högkonjunkturen. Mot slutet av oktober hade 44 procent av de inskrivna arbetslösa, motsvarande ungefär 4 800 personer, varit utan arbete i mer än tolv månader och är per definition långtidsarbetslösa.

En delförklaring till att antalet arbetslösa med långa tider utan arbete ökat de senaste åren är att antalet inskrivna som står längre från arbetsmarknaden ökat. Personer som tillhör grupper som står längre från arbetsmarknaden behöver i genomsnitt längre tid på sig för att hitta ett jobb, och löper därför större risk för att fastna i långa tider utan arbete. I oktober tillhörde över 8 800 personer, eller motsvarande 80 procent av alla inskrivna i Jönköpings län, någon av de grupper som Arbetsförmedlingen identifierat har en utsatt ställning på arbetsmarknaden: uto-meuropeiskt född, högst förgymnasial utbildning, funktionsnedsatt med nedsatt arbetsförmåga, eller äldre 55-64 år. Antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har nästan tredubblats det senaste decenniet. Det som främst drivit ökningen under senare tid är ett ovanligt stort inflöde av utomeuropeiskt födda till arbetskraften.

För att hålla tillbaka antalet inskrivna i långa tider utan arbete måste alla tillgängliga verktyg nyttjas både vad gäller utbildning och Arbetsförmedlingens programinsatser. En bekymrande

utveckling är att en stor och växande del av de inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer ett år saknar slutförd gymnasieutbildning. Med tanke på att utbildningskraven ökar på den svenska arbetsmarknaden behövs vägledning och motivation till utbildning för att stärka dessa arbetssökandes position på arbetsmarknaden, och minska risken för att fastna i långa tider utan arbete. Återigen kan även vikten av utrikes föddas etablering på svensk arbetsmarknad understrykas, liksom vikten av ett fortsatt aktivt arbete för att förhindra långa tider i arbetslöshet för alla individer i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden, samt för unga 16-24 år.

Bilagor

Bilaga 1. Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för förmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december.

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbetssätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagens kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[3] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än 100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån näringsgren (enligt SNI

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

2007), arbetsställestorlek^[4] och region. Samma urval används normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick 560 arbetsställen inom det privata näringslivet i Jönköpings län och svarsfrekvensen blev 83 procent. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick 95 offentliga arbetsgivare i urvalet i Jönköpings län och svarsfrekvensen uppgick till 95 procent.

^[4] Urvalet är fördelat på följande storleksklasser: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

Bilaga 2. Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, genomsnitt av kvartal 2 2017 och kvartal 3 2017, Jönköpings län

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvin- nor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes födda	Utrikes födda	Utbildning		
								Högst för- gymnasi- al	Gym- nasial	Efter- gymnasi- al
Aneby	5,7	5,6	5,9	9,2	3,2	2,4	34,0	14,9	3,7	5,1
Gnosjö	6,3	6,6	6,1	8,3	3,9	2,0	17,1	14,5	2,9	6,1
Mullsjö	4,6	4,5	4,7	5,0	4,6	3,5	14,5	10,7	3,7	3,3
Habo	2,4	2,4	2,4	4,1	2,2	1,5	14,4	6,3	2,0	1,6
Gislaved	8,0	8,4	7,7	13,0	5,7	3,1	24,2	17,5	5,0	7,7
Vaggeryd	4,8	5,4	4,2	7,1	3,8	2,5	14,8	12,2	3,3	3,5
Jönköping	5,3	5,1	5,4	5,9	4,7	2,5	18,3	17,7	4,0	3,5
Nässjö	9,7	9,4	9,9	13,2	5,8	3,4	37,5	29,4	5,4	7,3
Värnamo	6,0	6,3	5,7	8,8	4,4	2,7	17,5	15,9	4,2	4,1
Sävsjö	8,4	8,5	8,3	8,4	6,0	2,4	36,6	20,9	4,5	7,4
Vetlanda	6,4	6,9	6,0	8,3	5,1	2,8	28,0	17,7	3,7	6,1
Eksjö	6,8	5,6	7,9	9,5	3,1	2,1	35,3	22,2	3,7	6,2
Tranås	8,0	8,2	7,8	12,7	6,1	3,7	33,5	25,2	5,3	5,7
Jönköpings län	6,3	6,2	6,3	8,3	4,7	2,7	22,8	18,4	4,2	4,5
Riket	7,4	7,0	7,7	10,1	6,2	3,9	21,9	22,4	5,8	5,0

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB (RAMS)

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Jönköpings län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå.

I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.